

Nr 50

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i lagen den 25 maj 1956 (nr 216) om jordbrukskasserörelsen, m. m.; given Stockholms slott den 2 februari 1962.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag om ändring i lagen den 25 maj 1956 (nr 216) om jordbrukskasserörelsen; samt

2) lag om ändrad lydelse av 28 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås införandet av särskilda civilrättsliga och skatterättsliga fusionsregler för jordbrukets kreditkassor. De nya bestämmelserna syftar till att underlätta från rationaliseringssynpunkt önskvärda sammanslagningar av sådana kassor.

Förslag
till
lag om ändring i lagen den 25 maj 1956 (nr 216)
om jordbrukskasserörelsen

Härigenom förordnas *dels* att 29, 58, 87 och 88 §§ lagen den 25 maj 1956 om jordbrukskasserörelsen skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges, *dels* att i nämnda lag skall närmast efter 88 § införas en ny paragraf, betecknad 88 a §, av nedan angiven lydelse, *dels* att rubriken närmast före 87 § samma lag skall flyttas och införas närmast före 89 § *dels* ock att närmast före nyssnämnda 87 § skall införas en ny rubrik av nedan angiven lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

29 §.

I stället — — — gälla följande.
Av kreditkassas — — — ånyo vidtaga.

Till reservfonden — — — sina insatser.

Nedsättning av reservfonden må, förutom i fall som avses i 87 § 3 mom., beslutas allenast för täckande av förlust, som enligt fastställd balansräkning finnes hava uppstått på kassans verksamhet i dess helhet och som icke kan ersättas av befintliga, till framtida förfogande avsatta medel.

58 §.

Har kreditkassa — — — kassan godkändes,

eller har kassans hela rörelse överlåtits till annan kassa,

eller har — — — kassan återkallats,

eller har — — — tre månader,

och har — — — av rätten.

Genom rättens — — — och postadress.

88 §.

Vad i 96—98 §§ lagen om ekonomiska föreningar är stadgat om fusion skall ej gälla jordbrukets kreditkassor.

29 §.

I stället — — — gälla följande.
Av kreditkassas — — — ånyo vidtaga.

Till reservfonden — — — sina insatser.

Nedsättning av reservfonden må, förutom i fall som avses i 88 § 2 mom., beslutas allenast för täckande av förlust, som enligt fastställd balansräkning finnes hava uppstått på kassans verksamhet i dess helhet och som icke kan ersättas av befintliga, till framtida förfogande avsatta medel.

58 §.

Har kreditkassa — — — kassan godkändes,

eller har — — — kassan återkallats,

eller har — — — tre månader,

och har — — — av rätten.

Genom rättens — — — och postadress.

Om fusion m. m.

87 §.

1 mom. Genom fusion må jordbrukskassa uppgå i annan kreditkassa och centralkassa i annan centralkassa. Därvid skall vad i 96 och 98 §§

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

lagen om ekonomiska föreningar är stadgat gälla; dock skall för fusionsavtals verkställande fordras icke rättens utan tillsynsmyndighetens tillstånd. I stället för bestämmelserna i 97 § nämnda lag skall vid fusion mellan kreditkassor gälla vad nedan i 2 mom. stadgas.

2 mom. Senast fyra månader efter det på anmälan jämlikt 96 § 2 mom. lagen om ekonomiska föreningar registrering skett av beslut om godkännande av fusionsavtal skall såväl den övertagande som den överlåtande kassans styrelse göra ansökan om tillsynsmyndighetens tillstånd att bringa fusionsavtalet till verkställighet. Vid ansökningen skall fogas bevis att registrering skett.

Tillsynsmyndighetens tillståndsprovning skall grundas på ett bedömande av huruvida fusionen kan anses vara förenlig med deras intressen, som äro insättare i eller eljest hava fordringar å de av fusionen berörda kassorna. Tillstånd må icke meddelas, med mindre riksorganisationen lämnat medgivande till fusionen eller, då centralkassa övertager annan kreditkassas rörelse, Konungen eller myndighet Konungen förordnar prövat övertagandet icke vara till skada för det allmänna. Om ansökan, som gjorts inom föreskriven tid, så ock om beslut, som meddelats i anledning av ansökningen, skall tillsynsmyndigheten ofördröjligen avsända underrättelse till länsstyrelsen.

Tillsynsmyndigheten skall ombesörja, att kungörelse om beslut, varigenom tillstånd lämnas till fusionsavtalets verkställande, jämte besvärshänvisning ofördröjligen införes i allmänna tidningarna och i tidning, som är allmänt spridd inom de berörda kassornas verksamhetsområden. Där så finnes påkallat, må kungörelsen införas i två eller flera sådana tidningar som sist angivits.

Beslut, varigenom tillstånd givits, skall inom sex månader sedan beslutet vunnit laga kraft av båda kassor-

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

nas styrelser anmälas för registrering. Anmälan skall vara åtföljd av beslutet i huvudskrift eller avskrift, så ock av lagakraftbevis.

När beslut om tillstånd till fusionsavtalets verkställande registrerats, anses fusionen genomförd.

3 mom. Vid tillämpning i fråga om fusion av kreditkassor av bestämmelserna i 103 § 2 mom. lagen om ekonomiska föreningar skall vad där stadgas om rättens tillstånd i stället avse tillsynsmyndighetens tillstånd.

87 §.

1 mom. Jordbrukskassa må övertaga annan jordbrukskassas rörelse eller del därav, såframt riksorganisationen det medgivit.

Ej må centralkassa övertaga annan kreditkassas rörelse eller del därav, med mindre Konungen eller myndighet Konungen förordnar prövat övertagandet icke vara till skada för det allmänna samt lämnat tillstånd därtill.

3 mom. Om del av kreditkassas rörelse skall övergå till annan kassa, må efter beslut av förstnämnda kassa och med godkännande av tillsynsmyndigheten och riksorganisationen eller, såvitt gäller övergång endast mellan jordbrukskassor inom samma centralkassas verksamhetsområde, med godkännande av riksorganisationen ensam reservfonden nedsättas med skäligt belopp.

87 §.

2 mom. Har kreditkassa övertagit annan kassas rörelse helt eller delvis och finnes bland sistnämnda kassas tillgångar egendom, som kreditkassa ej må förvärva, må den egendomen, även om sådant fall ej är för handen som i 40 eller 41 § sägs, förvärvas av den övertagande kassan. Egendom som kassan på detta sätt förvärvat skall, i den mån egendomen ej, jämlikt vad i nyssnämnda lagrum stadgas, må av kassan behållas, åter av-

88 §.

1 mom. Jordbrukskassa må övertaga del av annan jordbrukskassas rörelse, såframt riksorganisationen det medgivit.

Ej må centralkassa övertaga del av annan kreditkassas rörelse, med mindre Konungen eller myndighet Konungen förordnar prövat övertagandet icke vara till skada för det allmänna samt lämnat tillstånd därtill.

2 mom. Om del av kreditkassas rörelse skall övergå till annan kassa, må efter beslut av förstnämnda kassa och med godkännande av tillsynsmyndigheten och riksorganisationen eller, såvitt gäller övergång endast mellan jordbrukskassor inom samma centralkassas verksamhetsområde, med godkännande av riksorganisationen ensam reservfonden nedsättas med skäligt belopp.

88 a §.

Har kreditkassa övertagit annan kassas rörelse helt eller delvis och finnes bland sistnämnda kassas tillgångar egendom, som kreditkassa ej må förvärva, må den egendomen, även om sådant fall ej är för handen som i 40 eller 41 § sägs, förvärvas av den övertagande kassan. Egendom som kassan på detta sätt förvärvat skall, i den mån egendomen ej, jämlikt vad i nyssnämnda lagrum stadgas, må av kassan behållas, åter avyttras så snart

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

yttras så snart lämpligen kan ske och senast då avyttring kan äga rum utan förlust för kassan.

lämpligen kan ske och senast då avyttring kan äga rum utan förlust för kassan.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling; dock skola äldre bestämmelser alltjämt gälla då avtal att kreditkassas rörelse skall övertagas av annan kassa träffats före nämnda dag.

Förslag

till

lag om ändrad lydelse av 28 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)

Härigenom förordnas, att 28 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

28 §.

28 §.

3 mom. Har bolag — — — samma tillfälle.

3 mom. Har bolag — — — samma tillfälle.

Har förening (överlåtande förening), som är av beskaffenhet som i 1 § lagen den 1 juni 1951 om ekonomiska föreningar sägs och som icke driver penningrörelse eller yrkesmässig handel med fastigheter, genom fusion enligt 96 § 1 mom. nämnda lag uppgått i annan sådan förening (övertagande förening) och har den övertagande föreningen genom fusionen övertagit fordringar i rörelse, skall såsom intäkt i den övertagande föreningens rörelse räknas belopp, varmed dessa fordringar i sistnämnda förenings räkenskaper vid fusions-tillfället upptagits över de hos den överlåtande föreningen i beskattningsavseende gällande värdena vid samma tillfälle. Härvid skall förening, som vid sidan av sin egentliga verksamhet driver sparkasserörelse genom att från medlemmar mottaga medel för förvaltning, icke på denna grund anses driva penningrörelse.

Har förening (överlåtande förening), som är av beskaffenhet som i 1 § lagen den 1 juni 1951 om ekonomiska föreningar sägs och som icke driver penningrörelse eller yrkesmässig handel med fastigheter, genom fusion enligt 96 § 1 mom. nämnda lag uppgått i annan sådan förening (övertagande förening) och har den övertagande föreningen genom fusionen övertagit fordringar i rörelse, skall såsom intäkt i den övertagande föreningens rörelse räknas belopp, varmed dessa fordringar i sistnämnda förenings räkenskaper vid fusions-tillfället upptagits över de hos den överlåtande föreningen i beskattningsavseende gällande värdena vid samma tillfälle. Härvid skall förening, som vid sidan av sin egentliga verksamhet driver sparkasserörelse genom att från medlemmar mottaga medel för förvaltning, icke på denna grund anses driva penningrörelse.

¹ Senaste lydelse se 1957: 72.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

Vad i första punkten detta stycke stadgas skall gälla jämväl vid fusion enligt 87 § 1 mom. lagen den 25 maj 1956 om jordbrukskasserörelsen, oaktat föreningarna driva penningrörelse.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling; dock att äldre bestämmelser alltjämt skola gälla i fråga om 1962 års taxering och i fråga om eftertaxering för år 1962 och tidigare år.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 de-
cember 1961.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *lagstiftning rörande fusion mellan jordbrukets kreditkassor m. m.* samt anför därvid följande.

I. Inledning

Den metod som användes när kreditkassa inom jordbrukskasserörelsen slås samman med annan sådan kreditkassa kan beskrivas så att den överlåtande kassan överlåter sina tillgångar och skulder, d. v. s. hela sin rörelse, till den övertagande kassan, varjämte medlemmarna i den förstnämnda kassan överföres till den sistnämnda. Den överlåtande kassans rörelse fortsättes av den övertagande kassan medan den överlåtande likvideras. Metoden är en tillämpning av allmänna civilrättsliga regler om överlåtelse, skuldövertagande och likvidation.

Det finnes för jordbrukskassornas del inga speciella fusionsbestämmelser. Tanken på sådana avvisades av jordbrukskasseutredningen (SOU 1955: 1 s. 145), enär utredningen ansåg att de specialregler om fusion som fanns i annan lagstiftning inte lämpade sig för kreditinrättningar. Den hittills tillämpade metoden hade visat sig ändamålsenlig för de sammanslagningar av jordbrukskassor, som sedan åtskillig tid förekommit i ganska stort antal. Metoden hade praktiserats utan besvärande konsekvenser vare sig i skattehänseende eller i annat hänseende.

I en den 6 mars 1961 ingiven skrift har *Sveriges jordbrukskasseförbund*, som utgör riksorganisation inom jordbrukskasserörelsen, med bifogande av en av hovrättsrådet P.-E. Fürst på förbundets uppdrag utarbetad *promemoria angående fusion av kreditkassor* framhållit, att vissa olägenheter, som följer med den hittills tillämpade metoden för sammanslagning av kreditkassor, kan komma att bli påtagliga när det gäller de sammanslagningar mellan centralkassa och jordbrukskassor, som måste genomföras vid övergång till s. k. tvåledssystem enligt 23 § lagen den 25 maj 1956 (nr 216) om jordbrukskasserörelsen, d. v. s. att centralkassorna under riksorganisationen arbetar utan jord-

brukskassor. Till olägenheterna hör att oförmånliga skattekonsekvenser kan uppkomma, att det vid sammanslagning som ej är fusion krävs en viljeförklaring, uttrycklig eller genom konkludent handling, av medlem i överlåtande förening för att han skall bli medlem i övertagande, samt att likvidation av överlåtande förening är obligatorisk. Dessa olägenheter anser förbundet kunna övervinnas genom särskilda fusionsregler i civilrättsligt och skatterättsligt hänseende för jordbrukets kreditkassor och hemställen, att sådana bestämmelser måtte utfärdas i enlighet med i promemorian framlagda förslag. Vid promemorian fogade författningsförslag torde såsom *Bihang* få fogas vid statsrådsprotokollet för denna dag.

Över promemorian har, efter remiss, yttranden avgivits av kammarrätten, riksskattenämnden, bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, lantbruksstyrelsen, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands (med överlämnande av yttrande från Östergötlands och Södermanlands handelskammare), Kristianstads, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Örebro, Västernorrlands och Norrbottens län, allmänna ombudet hos mellankommunala prövningsnämnden, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges allmänna hypoteksbank, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, hushållningssällskapens förbund, Svenska landskommunernas förbund och Föreningen auktoriserade revisorer.

Jordbrukskassoförbundets förslag har i princip tillstyrkts vid remissbehandlingen.

Jag anhåller nu att få upptaga ärendet till behandling.

II. Civilrättsliga bestämmelser om fusion

Gällande rätt m. m.

Enligt 1 § lagen den 25 maj 1956 (nr 216) om jordbrukskasserörelsen skall rörelsens huvudsakliga ändamål vara att tillgodose jordbrukets kreditbehov samt att främja sparverksamhet. I jordbrukskasserörelsen ingår dels jordbrukets kreditkassor, vilka utgöres av jordbrukskassor och centralkassor för jordbrukskredit, dels en riksorganisation, Sveriges jordbrukskassoförbund. Kreditkassorna och riksorganisationen skall enligt uttrycklig bestämmelse i jordbrukskasselagen registreras såsom ekonomiska föreningar. Vad om sådana föreningar är i lag stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om kreditkassorna och riksorganisationen, såvitt ej annat följer av bestämmelserna i jordbrukskasselagen.

Till medlem i jordbrukskassa får antagas den som äger eller brukar jordbruksfastighet eller — under vissa förutsättningar — annan fastighet inom kassans verksamhetsområde samt vidare jordbruksorganisation och kommun vars förvaltningscentrum är beläget inom kassans verksamhetsområde (12 §). Till medlem i centralkassa får allenast antagas jordbrukskassa vars

styrelse har sitt säte inom centralkassans verksamhetsområde samt jordbruksorganisation (22 §). I riksorganisationen slutligen kan ej annan än centralkassa för jordbrukskredit antagas som medlem (28 §).

Jordbrukskassa och centralkassa för jordbrukskredit har till huvudsaklig uppgift att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom att bereda kredit åt medlemmarna (6 och 17 §§). Jordbrukskassa får ej utan centralkassans tillstånd förskaffa sig kredit av annan än centralkassan (13 §). Centralkassa äger från allmänheten mottaga inlåning ävensom upptaga lån mot förlagsbevis (17 §).

Kungl. Maj:t må lämna centralkassa tillstånd att inom sitt område eller del därav själv utöva den verksamhet som eljest ankommer på jordbrukskassa (23 §). Har sådant tillstånd lämnats äger centralkassan, såvitt gäller det område som avses med tillståndet, antaga medlemmar enligt samma bestämmelser som jordbrukskassa.

Jordbrukskasserörelsens riksorganisation är ett organ för central ledning, samordning och kontroll av jordbrukets kreditkassor och deras verksamhet (28 §).

Jordbrukskasserörelsen står under tillsyn av bank- och fondinspektionen (5 §).

Såsom redan nämnts innehåller lagen om jordbrukskasserörelsen inte några särskilda bestämmelser om fusion. Enligt 88 § skall vad i lagen om ekonomiska föreningar är stadgat om fusion ej gälla jordbrukets kreditkassor. I 87 § finnes dock vissa särskilda bestämmelser för det fall kreditkassa övertar annan kreditkassas rörelse. Enligt 1 mom. får jordbrukskassa övertaga annan jordbrukskassas rörelse eller del därav, såframt riksorganisationen det medgivit. Centralkassa får ej övertaga annan kreditkassas rörelse eller del därav, med mindre Kungl. Maj:t eller myndighet Kungl. Maj:t förordnar provat övertagandet icke vara till skada för det allmänna samt lämnat tillstånd därtill. I 3 mom. stadgas att, om del av kreditkassas rörelse skall övergå till annan kassa, den förstnämnda kassan får besluta nedsätta reservfonden med skäligt belopp. Såsom förutsättning härför gäller dock att beslutet om nedsättning av reservfonden godkänts av tillsynsmyndigheten och riksorganisationen eller, såvitt gäller övergång endast mellan jordbrukskassor inom samma centralkassas verksamhetsområde, av riksorganisationen ensam.

Inte heller banklagen eller lagen om försäkringsrörelse innehåller särskilda fusionsbestämmelser. Särskilda fusionsregler finnes däremot i aktiebolagslagen, lagen om ekonomiska föreningar och sparbankslagen. För dessa bestämmelser torde följande redogörelse här få lämnas.

Aktiebolagslagen

Bestämmelserna om fusion av aktiebolag är de äldsta. De genomfördes i och med att 1944 års aktiebolagslag trädde i kraft den 1 januari 1948. Av de tre paragrafer i aktiebolagslagen, som rör fusion, behandlar 174 § fusion av

helägt dotterbolag med moderbolag, 175 § fusion mellan andra aktiebolag än moderbolag och helägt dotterbolag samt 176 § fusion av aktiebolag i likvidation med annat aktiebolag. De regler, som är av störst intresse i här förevarande fråga, är de som är upptagna i 175 §.

Innebörden av sistnämnda regler är att aktiebolag må till annat aktiebolag överlåta alla sina tillgångar och skulder mot vederlag i penningar eller aktier i det övertagande bolaget, såframt avtal om överlåtelsen godkänts av bolagsstämman i det överlåtande bolaget samt rätten lämnar tillstånd till fusionen. I och med att rättens tillstånd lämnats och blivit registrerat anses fusionen genomförd. Ledningen för det överlåtande bolaget skall då föranstalta om skifte av det vederlag, som det övertagande bolaget lämnat. Sedan skiftet skett och slutredovisning avgivits skall bolaget anses upplöst. Likvidationsförfarande av eljest gängse slag erfordras således ej.

Beträffande bestämmelserna i övrigt må tilläggas följande. Minst en vecka före bolagsstämma i det överlåtande bolaget skall vissa för fusionsfrågans bedömning viktiga handlingar hållas tillgängliga för aktieägarna, däribland fullständigt förslag till fusionsavtal, senaste fastställda balansräkning med flera redovisningshandlingar, en av bolagets samtliga styrelseledamöter och verkställande direktör undertecknad särskild berättelse rörande fusionens lämplighet m. m. samt yttrande av revisorerna över denna berättelse såvitt den avser bolagets ställning. Dessa handlingar skall sedan också framläggas på stämman.

Förslag till fusionsavtal kan godkännas genom beslut av *en* stämma. Därför erfordras emellertid att samtliga aktieägare är ense om fusionen. Annars erfordras beslut av två på varandra följande stämmor. För att bli giltigt skall beslut om fusion vid den senaste stämman biträdas av minst två tredjedelar av samtliga röstande. Dessa röstande skall dessutom företräda minst tre fjärdedelar av det på stämman företrädde aktiekapitalet.

Aktieägare, som motsätter sig fusionen, kan vid stämman göra förbehåll att hans aktier skall inlösas av de aktieägare som på stämman röstat för fusion.

Inom fyra månader från det fusionsbeslut fattats eller, efter klander, fastställts skall beslutet anmälas för registrering.

Senast nya fyra månader efter det registrering skett skall såväl det överlåtande som det övertagande bolaget hos rätten ansöka om tillstånd att få bringa fusionsavtalet till verkställighet. Rätten skall genom proklamaförfarande anmoda borgenär i det överlåtande bolaget, som vill göra förbehåll om rätt till betalning för fordran, att senast viss dag näst efter utgången av sex månader göra anmälan därom hos rätten. Om det efter tidens utgång visas att alla borgenärer, som gjort förbehåll, fått betalt eller säkerhet ställts för att de skall få det, skall rätten meddela sitt tillstånd.

Meddelat tillstånd skall, inom sex månader från det tillståndet vunnit laga kraft, anmälas för registrering av båda bolagens styrelser.

Lagen om ekonomiska föreningar

Bestämmelserna om fusion av ekonomiska föreningar, vilka upptogs i 1951 års lag om ekonomiska föreningar och trädde i kraft den 1 januari 1953, anknuter nära till aktiebolagslagens fusionsbestämmelser. I föreningslagen finns dock ingen motsvarighet till 174 § och dess regler om fusion mellan moderbolag och dotterbolag; föreningslagen saknar stadganden om koncernförhållanden. Om föreningar är medlemmar i varandra eller den ena äger en dominerande andel av insatserna i den andra, saknar i samband med fusion rättsligt sett betydelse.

Bestämmelserna i 175 § aktiebolagslagen motsvaras i föreningslagen av bestämmelserna i 96 och 97 §§. I sistnämnda paragrafer stadgas att föreningar kan träffa avtal om att den ena föreningen (överlåtande föreningen) skall uppgå i den andra föreningen (övertagande föreningen) på så sätt att *dels* medlemmarna i den överlåtande föreningen blir medlemmar i den övertagande *dels* den överlåtande föreningen utan likvidation upplöses samt alla dess tillgångar och skulder övertages av den övertagande föreningen. Liksom när det gäller fusion av aktiebolag fordras godkännande av stämman för den överlåtande parten samt rättens tillstånd. När detta tillstånd lämnats och blivit registrerat anses fusionen genomförd. Det behöver inte bli fråga om någon fördelning av vederlag bland medlemmarna i den överlåtande föreningen; dessa blir ju genom fusionen överförda till den övertagande. Detta är en av de väsentliga skillnaderna mellan de två fusionsförfarandena. Den avhänger, liksom andra skillnader, av att aktiebolag är kapitalsammanslutningar, där tyngdpunkten i deltagandet ligger på det av deltagarna tillskjutna kapitalet, medan föreningar är personsammanslutningar, där tyngdpunkten i deltagandet ligger på medlemmarnas personliga aktivitet och medverkan i föreningens verksamhet.

Fusionsbestämmelserna i föreningslagen motsvarar, som redan anmärkts, i stort sett bestämmelserna i 175 § aktiebolagslagen. Fusionsavtal, balansräkning, förvaltningsberättelse och revisionsberättelse för sista räkenskapsåret, särskild styrelseberättelse och yttrande av revisorerna skall hållas tillgängliga för de röstberättigade i den överlåtande föreningen och därefter framläggas på stämma, där fusionsbeslutet skall behandlas. En skillnad i förhållande till aktiebolagslagens regler är att stadgandet i föreningslagen om tillhandahållande och framläggande av balansräkning, förvaltningsberättelse och revisionsberättelse alltid avser dessa handlingar jämväl för den övertagande parten.

Om alla röstberättigade i den överlåtande föreningen är ense om beslut att godkänna fusionsavtalet räcker det med godkännande på *en* stämma. I annat fall fordras beslut å två på varandra följande stämmor och två tredjedels majoritet av de röstande på den sista.

Medlem i den överlåtande föreningen, som inte vill vara med om fusionen, har rätt att säga upp sig till utträde enligt 68 § andra stycket, d. v. s. inom en frist av en månad från beslutet eller, om beslutet fattats av fullmäktige, inom en månad från det han underrättats om beslutet.

De fyramånadersfrister, som gäller för anmälan om registrering och sökande av rättens tillstånd vid fusion av aktiebolag, har sin motsvarighet vid fusion av föreningar. Reglerna om ansökan till rätten, för rättens proklama-förfarande och dess tillsyn över att borgenärer som så önskar skall bli för-nöjda i samband med fusionen är så gott som likalydande i de två lagarna. Överensstämelsen sträcker sig även till bestämmelsen att anmälan om re-gistrering av rättens beslut om tillstånd skall göras av båda de i fusionen del-tagande föreningarnas styrelser inom en frist av sex månader. Om ansökan inte gjorts i rätt tid eller om beslutet om tillstånd inte anmälts för registre-ring inom den härför stadgade tiden, skall länsstyrelsen förklara frågan om fusion förfallen. Härom stadgas i 103 § 2 mom.

Liksom aktiebolagslagen ger föreningslagen möjlighet till fusion även när ena parten trätt i likvidation. Bestämmelser därom är upptagna i 98 §.

Sparbankslagen

Genom de fusionsbestämmelser, som upptogs i 78 § 1955 års sparbanks-lag, tillkom för första gången regler, som är direkt avpassade för samman-slagning av kreditinstitut. Dessa bestämmelser skiljer sig från aktiebolags-lagens och föreningslagens fusionsregler väsentligen därigenom att tillsyns-myndigheten i stället för rätten skall lämna tillstånd till fusionen och att intet proklama-förfarande erfordras.

Tillsynsmyndigheten skall göra en lämplighetsprövning, vid vilken för så-väl den överlåtande som den övertagande sparbankens del skall beaktas *dels* insättares och andra fordringsägares intressen *dels* fusionens ändamålsen-lighet ur allmän synpunkt. Tillsynsmyndighet är för sparbankernas del ve-derbörande länsstyrelse samt sparbanksinspektionen. Behörigheten att ge tillstånd till fusion tillkommer länsstyrelsen i det län, där den överlåtande banken har sitt säte, efter hörande av sparbanksinspektionen. Har sparban-kernas styrelser säte i skilda län skall även länsstyrelsen i det län där den övertagande sparbankens styrelse har sitt säte höras.

Enligt 1948 års sparbankssakkunnigas förslag skulle en för affärsbanker, sparbanker och jordbrukets kreditkassor gemensam bankinspektion bli till-synsmyndighet för sparbankerna i stället för länsstyrelsen och sparbanks-inspektionen. Därvid föreslogs att bankinspektionen skulle meddela tillstånd till fusion.

Liksom föreningslagens fusionsbestämmelser anknyter sparbankslagens, med de väsentliga avvikelser som nu anförts, nära till aktiebolagens. Då kon-cernförhållanden inte kan förekomma mellan sparbanker saknas motsva-righet till reglerna i 174 § aktiebolagslagen. Inte heller finns motsvarighet till bestämmelserna i 176 § aktiebolagslagen, vilka reglerar fusion av aktiebolag i likvidation med annat bolag. I propositionen med förslag till sparbankslag uttalades, att den situation, som avses i sistnämnda lagrum, i varje fall för sparbanksväsendets del ej hade sådana särdrag att inte de allmänna fusions-reglerna skulle kunna tillämpas.

Sparbankerna har inte såsom aktiebolag och föreningar egenskapen av

sammanslutningar. De är juridiska personer av särskilt slag. Deras väsentliga underlag och innehåll är själva rörelsen och förmögenhetsmassan. Denna förvaltas av styrelse och huvudmän som representanter för insättarna. Styrelse och huvudmän äger icke sparbanken och har icke andel däri.

De regler som ges i 78 § sparbankslagen, kompletterade med detaljbestämmelser i 45 § kungörelsen den 3 juni 1955 om sparbanker (SFS 1955:422), svarar således mot stadgandena i 175 § aktiebolagslagen (samt 96 och 97 §§ föreningslagen). Enligt dessa stadganden kan avtal träffas mellan två sparbanker, att en överlåtande sparbanks alla tillgångar och skulder skall övertagas av en annan genom fusion. För att fusionsavtalet skall kunna genomföras måste det vara godkänt av huvudmännen i den överlåtande sparbanken. Därjämte måste tillstånd lämnas av länsstyrelsen. I och med att tillståndet registrerats, skall den överlåtande sparbanken anses upplöst samt dess tillgångar och skulder ha övergått till den övertagande sparbanken.

Vad angår detaljbestämmelserna om fusion följer dessa samma mönster som sina motsvarigheter i aktiebolags- och föreningslagarna. Fusionsavtal, avskrift av den överlåtande sparbankens balansräkning, förvaltnings- och revisionsberättelser, särskild styrelseberättelse samt yttrande av revisorerna skall hållas tillgängliga för huvudmännen i den överlåtande sparbanken och vid sammanträde, där frågan om fusion skall behandlas. Skulle samtliga huvudmän acceptera fusionsavtalet erfordras blott *ett* sammanträde för giltigt godkännande. Eljest måste fusionsfrågan tagas upp även på följande sammanträde och fusionsavtalet där godkännas av minst två tredjedelar av de vid sammanträdet närvarande huvudmännen.

De för andra fusioner gällande fyramånadersfristerna, den första för registrering av beslutet om godkännande, den andra för ansökan om tillstånd, återfinnes även i sparbankslagstiftningen liksom också bestämmelsen att tillstånd skall begäras såväl av överlåtande som av övertagande part i fusionsavtalet.

Beslut om tillstånd skall av den beslutande länsstyrelsen kungöras i Post- och inrikes tidningar samt i en eller flera tidningar med spridning inom de berörda sparbankernas verksamhetsområden. Kungörelsen skall bl. a. innehålla besvärshänvisning. Kungörelseförfarandet kan anses vara en form av offentliggörande, som i viss mån ersätter proklamaförfarandet i aktiebolags- och föreningslagarna.

Slutligen skall inom samma sexmånadersfrist som i fråga om andra fusioner registrering begäras av tillståndsbeslutet. Begäran måste göras både av den överlåtande och den övertagande sparbanken.

Det må anmärkas att sparbankslagen i 79 § upptar regler för sammanslagning i annan form än genom fusion, d. v. s. i liknande ordning som för jordbrukets kreditkassor enligt 87 § jordbrukskasselagen. Sparbank förutsättes i det angivna lagrummet kunna sammanslås även med penninginrättning som ej är sparbank.

Huvudinnehållet i den motivering, som åberopats för sparbankernas fusionsregler, kan sägas vara att de sammanslagningar av sparbanker, som är

påkallade ur koncentrations- och rationaliseringssynpunkt, varit svåra att genomföra med tillämpning av äldre metod. Särskilt har man på sparbankshåll känslomässigt reagerat starkt mot nödtvånget att upplösa överlåtande sparbank genom likvidation. Detta undgås genom ett fusionsförfarande och dessutom vinnes att sammanslagningen kan gå fortare. En annan svårighet som undgås med särskilda fusionsregler är att överskott kan överföras från överlåtande sparbank till övertagande. Med tidigare ordning fick hänsyn tagas till lagregler med inskränkningar i den fria dispositionsrätten över överskott vid sparbanks upphörande.

Vad angår förläggandet av tillståndsgivningen till tillsynsmyndigheten i stället för till rätten anfördes såsom motivering bl. a., att den undersökning huruvida fordringsägare — i sparbank väsentligen insättare — åtnöjes med fusion, vilken åsyftas med tillståndsprövningen, icke är genomförbar i fråga om sparbanker. Det uttalades vidare, att sparbanks borgenärer i allmänhet skulle ha vissa svårigheter att avgöra, om de borde godkänna fusionen. Båda dessa omständigheter ansågs tala för att tillsynsmyndigheten såsom företrädare för insättarna och borgenärerna borde undersöka, om dessas intressen äventyrades genom fusionen. Mot att direkt inhämta insättarnas mening kan också anföras, att denna kan anses ha kommit till uttryck genom att huvudmännen såsom deras representanter godkänt fusionsavtalet.

Vid tillståndsprövningen skall insättarintressena inte bara i den överlåtande sparbanken utan också i den övertagande beaktas. Därav beror bestämmelsen att tillståndsprövande länsstyrelse skall inhämta yttrande från länsstyrelse som har tillsyn över den övertagande sparbanken.

Prövningen av fusions ändamålsenlighet ur allmän synpunkt avser bl. a. övertaganden, huruvida fusionen är till fördel eller nackdel för sparbanksväsendet såsom sådant eller för den bygd, vari de berörda sparbankerna verkar. Denna prövning har ingen motsvarighet vid fusion av aktiebolag och föreningar.

Promemorian

I promemorian framhålles att jordbrukskasserörelsen sedan åtskillig tid genomgått en utveckling i riktning mot koncentration och rationalisering. Denna utveckling har i jordbrukskasseledet tagit sig ett uttryck i sammanslagningar till större enheter. Självfallet är det, uttalas i promemorian, av betydelse både för rörelsen och ur allmän synpunkt att en sådan utveckling kan fortgå och att den verkligen leder till en avsedd förstärkning av rörelsen. För att det skall bli så är det, enligt promemorian, i sin tur av vikt, att de ombildningar som erfordras inte utsätter rörelsen för risk att lida avbräck i form av förluster av medlemmar och kapital eller för menliga skattepåföljder — annat än i den mån sådant är oundvikligt med hänsyn till andras intressen och rättssäkerhetens krav. I händelse det blir fråga om att tillämpa tvåledssystem enligt 23 § jordbrukskasselagen blir, framhålles det vidare, denna synpunkt särskilt aktuell. En sådan övergång kan betraktas

som ett fortsättande i särskild och intensiv form av den koncentration och rationalisering som pågått. I promemorian erinras om, att vikten av att i samband med sådan övergång undvika förluster underströks i proposition nr 122 till 1956 års riksdag med förslag till lag om jordbruksskasserörelsen m. m. Därvid uttalades, att ändringen till tvåledssystem borde syfta till en förstärkning av rörelsens effektivitet och att man således alltid borde söka undvika, att kassarörelsen såsom sådan genom övergång till tvåledssystem fick vidkännas avgång av medlemmar eller eget kapital eller att annan för rörelsen menlig följd av övergången uppkom.

Som motivering för begäran om särskilda fusionsbestämmelser för jordbrukets kreditkassor, liknande dem för sparbanker, anföres i promemorian, att viss risk för förlust av medlemmar och kapital föreligger vid sammanslagning enligt nuvarande metod. Denna risk, framhålles det, har påtagligt framträtt till följd av ett i NJA I 1958 s. 438 återgivet avgörande av högsta domstolen. Med hänsyn till detta rättsfall får det antagas, att det vid sådan sammanslagning som ej är fusion kräves en viljeförklaring, uttrycklig eller genom konkludent handling, av medlem i överlåtande förening för att han skall bli medlem i övertagande. Enligt promemorian finnes en »känslomässig» reaktion mot likvidering av upphörande kassa, liknande sparbanksväsendets mot likvidering av upphörande sparbank. Den har måhända ej behövt bli så stark vid de likvidationer av enstaka jordbruksskassor som följt i de hittillsvarande sammanslagningarnas spår. Skall det bli fråga om likvidation av ett antal jordbruksskassor, vilka samtidigt uppgår i centralkassan vid övergång till tvåledssystem, blir förhållandet kanske annorlunda. Då kan det, framhålles i promemorian, tänkas, att allmänheten blir oroad och drar felaktiga slutsatser om likvidationernas innebörd. Därför kan även kassarörelsen som skäl för särskilda fusionsbestämmelser åberopa berättigad motvilja mot likvidation eller intresse att slippa det hot mot rörelsens goodwill som likvidation kan medföra. Därefter anföres.

Risken för förlust av medlemmar och kapital framträder därigenom att det vid sammanslagningen enligt nuvarande metod torde erfordras en viljeförklaring, uttrycklig eller genom konkludenta handlingar, för att medlem i överlåtande jordbruksskassa skall bli medlem i övertagande centralkassa. Sannolikt skulle det i vanliga fall inte bli så svårt att skaffa dylika förklaringar av de berörda medlemmarna. De flesta torde vara låntagare och därför intresserade att gå över. Även de andra torde mestadels av eget intresse och av lojalitet mot kasserörelsen kunna påräknas vilja vara verksamma för att gå över och alltså gärna lämna den erforderliga viljeförklaringen. Emellertid kan det inte hållas för uteslutet att en del jordbruksskassemedlemmar under särskilda omständigheter skulle visa sig obenägna att på erforderligt sätt vara aktiva för att komma över från jordbruksskassa till centralkassa. Det kan t. ex. tänkas att medlemmar i tider av kapitalknapphet skulle finna det frestande att *inte* göra framställning om medlemskap i centralkassa i syfte att vid likvidationen få ut sin andel i jordbruksskassan.

I promemorian framhålles att med fusionsregler av samma slag som i föreningslagen minskas den risk för försvagning som kan anses föreligga med nuvarande ordning. Med sådana regler skulle nämligen jordbruksskassemed-

lemmarna vid fusion av jordbrukskassa med centralkassan överförs automatiskt till sistnämnda kassa. De skulle visserligen ha en ovillkorlig rätt att utträda, om de så ville. Men medlem, som önskade begagna denna rätt, måste vara aktiv för att begagna sig av rätten. Han måste säga upp sig till utträde inom den frist av en månad, som är fastställd i 68 § föreningslagen. I fall, då kassans medlemmar själva deltagar i stämma och inte representeras av fullmäktige, måste medlemmen för att få rätt att utträda dessutom vara aktiv på så sätt att han röstar mot fusionen på den stämma där det slutliga fusionsbeslutet fattas. Detta följer av stadgandet i 96 § föreningslagen, enligt vilket rätten att utträda förutsätter att »medlemmen ej samtyckt till fusionen». Det torde, framhålls i promemorian, vara föga sannolikt att medlemmar annat än i ganska sällsynta undantagsfall kommer att utveckla det mått av aktivitet, som erfordras för att begagna utträdesrätten. Det torde knappast behöva påräknas, att utträdesmöjligheten i besvärande omfattning kommer att användas i direkt syfte att få ut andel i jordbrukskassa. En sådan användning skulle, enligt promemorian, i långt högre grad än vid sammanslagningar enligt gällande metod te sig som ett påtagligt utslag av bristande lojalitet och solidaritet.

I promemorian konstateras vidare, att för kasserörelsen de särskilda fusionsreglerna, förutom att de minskar risken för avtappning av medlemmar och eget kapital, har den fördelen att det automatiska överförandet av medlemmarna befriar den övertagande kassan från arbetet och besväret med att biträda medlemmarna med att ge uttryck åt sin vilja att gå över och från det besvär det innebär att under en tid vara oviss, huruvida de som icke förklarat sig gå över är att betrakta som medlemmar eller icke. För medlemmarna är, enligt promemorian, systemet med fusion också till fördel, eftersom de i det vida övervägande antalet fall kan beräknas vilja bli automatiskt överförda och i återstående fall har en liberalt tilltagen rätt att utträda.

Beträffande frågan om myndighets tillstånd till fusionen anföres inledningsvis i promemorian.

Vad angår hittills behandlade frågor i samband med sammanslagning har förutsatts att kasserörelsen skulle få fusionsbestämmelser av samma slag som andra ekonomiska föreningar. Dessa bestämmelser synes lämpliga intill dess de reglerar spørsmålet om myndighets tillstånd till fusionen. I den delen kräves enligt dessa bestämmelser rättens tillstånd. Rättens befattning innebär en kontroll att ingen borgenär blir lidande på fusionen och innefattar som huvudåtgärd ett omfattande proklamaförfarande, avsett att varsko överlåtande föreningsborgenärer, såväl kända som okända. De okända borgenärerna skall av överlåtande föreningen upptagas i en förteckning, som ingives till rätten.

I promemorian uttalas, att proklamaförfarande och rättens befattning med jordbrukskassas likvidation sakligt sett är skäligen obehövt. Något större besvär vållar däremot förfarandet varken kasserörelsen eller vederbörande domstol, bortsett från tidsutdräkt och kungörande m. m. Härom anföres.

Den likvidation av överlåtande kassa, som skall äga rum vid sammanslagning enligt nu tillämpad metod, innefattar ett proklamaförfarande av likartat slag som fusionens. Förfarandet torde regelmässigt te sig som en ganska tom formalitet. Jordbrukskassa kan inte ha några insättare som borgenärer, eftersom sådan kassa enligt 30 § jordbrukskasselagen icke äger för egen räkning driva inlåning från allmänheten. Dess möjlighet att överhuvudtaget ha borgenärer är ytterligare begränsad enligt 13 § jordbrukskasselagen, som gör jordbrukskassas rätt att förskaffa sig kredit beroende av centralkassans tillstånd.

I den mån jordbrukskassa har fordringsägare — hyresvärd, leverantörer av material etc. — övertages betalningsförpliktelsen genom fusionsavtalet av centralkassan. Formellt har dylik fordringsägare rätt att vägra åtnöjas med utbytet av gäldenär. Men i praktiken torde han icke komma att göra detta eftersom centralkassa normalt torde få betraktas som en borgenär med notorisk vederhäftighet. Cessionen kan knappast ens teoretiskt tänkas lända borgenär till förfång. Desto mindre är sådant förfång att befara som jordbrukskassa är subsidiärt ansvarig för centralkassas skulder enligt 11 § jordbrukskasselagen. Genom att centralkassa övertager jordbrukskassas skuld kommer således både centralkassans och anslutna jordbrukskassors resurser att borga för att fordringsägare blir förnöjd.

I promemorian konstateras att, om fusionsbestämmelser införes, av de angivna skälen den i föreningslagen upptagna ordningen för myndighets tillstånd blir närmast meningslös. När det gäller fusion av jordbrukskassa med centralkassa i samband med övergång till tvåledssystem, borde det, framhålles i promemorian, i och för sig inte behövas någon tillståndsprövning alls av myndighet utöver den som Kungl. Maj:t verkställer enligt 23 § jordbrukskasselagen.

Emellertid har, framhålles vidare, fusionsbestämmelser uppgift att fylla även vid kassefusioner i andra sammanhang, t. ex. i fall av fusion av centralkassor. I sådana fall behövs en tillståndsprövning av myndighet. Prövningen bör avse såväl kontroll att insättare och andra fordringsägare inte blir lidande som bedömning av fusionens lämplighet ur allmän synpunkt. Den bör därför vara av samma karaktär som motsvarande prövning vid fusion av sparbanker. Samma skäl som beträffande sparbankerna talar, enligt promemorian, i dessa fall för att prövningen utföres av tillsynsmyndighet liksom för att proklamaförfarande icke bör förekomma. För enhetlighetens skull och för att genomgående tillgodose krav på kontroll från det allmänna av fusioner bör vidare tillsynsmyndighetens tillstånd vara förutsättning även för fusion av jordbrukskassa med centralkassa i samband med övergång till tvåledssystem. Tillsynsmyndigheten bör bereda jordbrukskasserörelsens riksorganisation tillfälle att yttra sig i fusionsärendet och tillsynsmyndighetens beslut bör i vanlig ordning kunna överklagas jämlikt 82 § jordbrukskasselagen av envar, vars intressen beröres av beslutet.

Sammanfattningsvis föreslås i promemorian, att särskilda fusionsbestämmelser skall införas för jordbrukets kreditkassor, att dessa bestämmelser skall bli av samma innehåll som motsvarande bestämmelser för ekonomiska föreningar såvitt gäller fusionens innebörd och fusionsavtalets godkän-

nande av överlåtande förening, att bestämmelserna däremot i fråga om myndighets tillstånd skall utformas på samma sätt som sparbankernas fusionsregler, att således tillsynsmyndigheten för jordbrukets kreditkassor, dvs. bank- och fondinspektionen, skall pröva fråga om tillstånd samt att tillståndsprövningen, som ej skall innefatta proklamaförfarande, skall ske i samma ordning och ha samma innebörd som motsvarande prövning av sparbankers fusion. Dock föreslås att de nya fusionsbestämmelserna inte skall tillämpas på kreditkassor som trätt i likvidation.

Vid sidan av fusionsreglerna föreslås i promemorian bibehållande av möjligheten till sammanslagning utan fusion. Reglerna om sådan sammanslagning är, som redan nämnts, upptagna i 87 §. Här om anföres.

Vad gäller sammanslagning av *hela* kassor, kan det antagas att fusion i framtiden i allmänhet kommer att användas om möjlighet därtill öppnas. För sammanslagning mellan *del* av kassa och annan kassa föreligger emellertid även efter ett genomförande av de föreslagna fusionsbestämmelserna ett påtagligt behov av de nuvarande reglerna i 87 §. Någon direkt anledning att göra fusionsförfarandet obligatoriskt vid sammanslagning av hela kassor synes ej föreligga. Inte heller synes införandet av fusionsbestämmelser ge anledning att ändra det sakliga innehållet i 87 §. Bestämmelserna om godkännande och tillstånd enligt de föreslagna fusionsreglerna avviker visserligen från motsvarande bestämmelser i nuvarande 87 §, men avvikelserna synes kunna motiveras både sakligt och med hänvisning till de skilda reglernas olika tillkomst och sammanhang. Reglerna i nuvarande 87 § 1 och 3 mom. har på grund av dessa överväganden, efter vissa formella jämförelser upptagits under 88 §. Den nuvarande 88 § skall utgå.

Sveriges jordbrukskassoförbund har i särskild skrivelse ytterligare utvecklat skälen för ett bibehållande av nuvarande regler för sammanslagning av del av en kassa med en annan kassa. Förbundet anför.

Förbundet har intet att erinra mot att, i samband med införandet av fusionsbestämmelser för kreditkassorna, nuvarande — i 87 § lagen om jordbrukskasserörelsen intagna — regler för kreditkassas övertagande av annan kreditkassas *hela* rörelse upphäves. Om det går att göra de för fusion (»totalfusion») avsedda reglerna tillämpliga även vid kreditkassas övertagande av del av annan kassas rörelse (»delfusion»), hemställer förbundet att sådana regler för »delfusion» skapas; är detta icke möjligt, vidhåller förbundet sitt krav på att nuvarande regler bibehållas, när det gäller övertagande av *del* av kreditkassas rörelse. Förbundet anser det nämligen vara ett väsentligt intresse för kasserörelsen att också i fortsättningen kunna genomföra sammanslagning av del av kassa med annan kassa, även om fusionsbestämmelser ej skulle gå att tillämpa. Varje jordbrukskassa har ett geografiskt avgränsat verksamhetsområde, vilket icke kan ändras utan att del av kassans rörelse samtidigt överföres till annan kassa. Vid sammanslagning av två kassor är det många gånger till fördel för vissa medlemmar, som har bättre kommunikationer till en tredje kassas kontor, att bliva överförda till denna kassa. Fördelen av att vid sådant överförande av del av kassas rörelse till annan kassa kunna tillämpa hittillsvarande bestämmelser, om fusionsregler ej kan göras tillämpliga, anser förbundet avgjort överväga de olägenheter, som i form av medlemsminskning eller skattekonsekvenser skulle kunna uppkomma i sådana fall.

Beträffande bestämmelsernas närmare utformning hänvisas i promemorian till ett däri intaget förslag till lag angående ändring i lagen om jordbrukskasserörelsen (se Bihang). I lagförslaget har fusionsbestämmelserna upptagits under en ny 87 §, som sålunda givits ett helt nytt innehåll. I anslutning härtill anföres att 96 § föreningslagen synes kunna göras helt tillämplig även för fusion av kreditkassor. I enlighet med den metod som kommit till användning i jordbrukskasselagen göres därför i promemoriaförslaget hänvisning till nämnda paragraf, med påpekande allenast att fusionsavtal mellan kassor skall godkännas av tillsynsmyndigheten i stället för av rätten. Vidare föreslås, att bestämmelserna i 98 § föreningslagen om fusion med förening, som trätt i likvidation, inte skall äga tillämpning på kreditkassor.

Slutligen anföres i promemorian.

De bestämmelser, som skall reglera myndighets tillståndsgivning har, med vissa jämkningar på grund av kassornas egenskap av ekonomiska föreningar, mycket nära anslutits till motsvarande bestämmelser i 78 § 3 mom. sparbankslagen samt 45 § sjätte stycket sparbankskungörelsen. Fusionsbestämmelserna för jordbrukets kreditkassor kommer således att bli av alldeles samma slag, som de redan existerande fusionsbestämmelserna för andra motsvarande juridiska personer.

Stadgandena i nuvarande 87 § 2 mom. bör efter ett införande av fusionsbestämmelser gälla såväl vid fusion som annan sammanslagning. De föreslås därför bli upptagna i en särskild ny paragraf, betecknad 88 a §. Momentets utbrytning leder till en följdändring av formell art i 29 §.

En ny rubrik »Fusion m. m.» föreslås bli insatt före 87 §. Rubriken »Särskilda bestämmelser» föreslås placerad mellan 88 a § och 89 §.

I särskild skrivelse har Sveriges jordbrukskasseförbund hemställt att de nya bestämmelserna måtte träda i kraft så snart som möjligt och framhållet att det ur förbundets synpunkt icke är väsentligt att ikraftträdandet förlägges till kalenderårs eller kalenderkvartals början.

Remissyttrandena

Samtliga hörda myndigheter och organisationer tillstyrker i princip att särskilda bestämmelser om fusion införes i jordbrukskasselagen. Vissa erinringar mot förslaget utformning har dock gjorts i en del remissyttrandena. Från remissyttrandena torde följande få här återgivas.

Bank- och fondinspektionen säger sig för sin del — utan att därmed ta ställning till frågan om lämpligheten av en framtida övergång till tvåledssystem — i princip kunna tillstyrka att fusionsbestämmelser införes även för jordbrukskasserörelsens del och att dessa utformas i huvudsaklig överensstämmelse med det framlagda förslaget. Inspektionen anför vidare.

Som utredningsmannen nämnt har inom kasserörelsen sedan länge pågått en organisatorisk koncentrationsprocess. Antalet jordbrukskassenheter har sålunda under 1940- och 50-talen minskat med 179. Denna fas i utvecklingen är ännu icke avslutad. Ytterligare ett antal sammanslagningar

av jordbrukskassor kan väntas bli aktuella inom den närmaste tiden. Här till kommer att en övergång till ett tvåledssystem på sina håll ifrågasatts, en åtgärd som ju kräver en sammanslagning av jordbrukskassor även med det närmaste överordnade ledet centralkassan.

Tidigare har några speciella regler om fusion icke ansetts erforderliga; först genom 1956 års jordbrukskasselagstiftning tillskapades några enkla regler, som hade avseende på sammanslagning av jordbrukskassor. Ett avgörande av Högsta Domstolen 1958 (NJÄ 1958 s. 438) riktade emellertid uppmärksamheten på vissa svagheter i den gällande lagstiftningen, vilka gjort det klart att denna icke erbjöd en tillräckligt smidig lösning av fusionsfrågan, i alla händelser icke i det fall en övergång till tvåledssystem ifrågasattes. Det är mot bakgrunden av den i korthet beskrivna utvecklingen som det föreliggande förslaget får bedömas. Detta anknyter till förebilder såväl i lagstiftningen om ekonomiska föreningar som i sparbankslagstiftningen.

Enligt *sparbanksinspektionen* är ett fusionsförfarande vid sammanslagning av kreditkassor förenat med bestämda fördelar och saknar påvisbara nackdelar. Härutinnan överensstämmer, framhålles i yttrandet, inspektionens uppfattning med den, som kommit till uttryck i promemorian. I den mån en koncentration av jordbrukets kreditkassor framstår som önskvärd ur enskild eller allmän synpunkt synes därför enligt inspektionens mening även möjlighet till sammanslagning med den innebörd, som utmärker fusionsinstitutet, böra stå till buds. Inspektionen framhåller vidare.

I förevarande förslag ha reglerna om fusion i väsentliga delar konstruerats efter förebild av fusionsbestämmelserna i sparbankslagen. Sparbanksinspektionen kan icke heller finna att något hinder däremot föreligger. I fusionshänseende finnes visserligen den beaktansvärda skillnaden mellan sparbanker och jordbrukets kreditkassor, att de senare är privatägda, men detta förhållande synes ej beröra utformningen av lagbestämmelserna om själva förfarandet, även om det kan få konsekvenser ur skattesynpunkt. Vid tillkomsten av föreningslagen har det ej heller förutsatts annat än att regleringen av föreningsmedlemmarnas ekonomiska intressen vid fusionsöverlåtelse skall ske helt i avtalet därom och därför icke behöver föranleda någon föreskrift i lagen. Detsamma torde gälla även i detta fall.

Även om sammanslagningar av kreditkassor redan nu är fullt genomförbara, säger sig *överståthållarämbetet* inte vilja ifrågasätta annat än att ett införande av särskilda rättsregler om fusion skulle innebära åtskilliga fördelar. Därvid framstår det enligt ämbetets mening otvivelaktigt som mest ändamålsenligt att — på sätt som skett i det i promemorian framlagda förslaget — anknyta till bestämmelserna i lagen om ekonomiska föreningar.

Sveriges lantbruksförbund och *hushållningssällskapens förbund* anser att det saknas skäl att för jordbrukskassorna utesluta tillämpningen av 98 § lagen om ekonomiska föreningar. Det torde, framhåller förbunden, kunna bli aktuellt att genom fusion låta en jordbrukskassa, som är i likvidation, gå upp i en annan kreditkassa.

Beträffande förslaget, att medlemmarna i den överlåtande kassan automatiskt skall bli medlemmar i den övertagande, ifrågasätter *länsstyrelsen* i

Göteborgs och Bohus län, med hänsyn till innehållet i 22 § i gällande lag om jordbrukskasserörelsen, om inte tillstånd till fusion bör kompletteras med regler, varav uttryckligen framgår att, efter jordbrukskassas uppgående i centralkassa för jordbrukskredit, centralkassan äger, såvitt avser det område där jordbrukskassan haft sin verksamhet, antaga medlemmar enligt samma bestämmelser som jordbrukskassa.

Beträffande tillsynsmyndighetens prövning anser *bank- och fondinspektionen*, att fusionens ändamålsenlighet ur allmän synpunkt inte skall prövas, och anför därvid.

Enligt 87 § 2 mom. i förslaget skall tillsynsmyndighetens tillståndsprövning grundas icke blott på ett bedömande av huruvida fusionen kan anses förenlig med deras intressen, som är insättare i eller eljest har fordringar å de av fusionen berörda kassorna, utan även huruvida fusionen framstår som ändamålsenlig ur allmän synpunkt. Bestämmelsen är hämtad från 78 § 3 mom. sparbankslagen och är en naturlig konsekvens av det procedere, som enligt denna lag tillämpas vid tillkomsten av en sparbank. I detta hänseende gäller att tillsynsmyndigheten för sparbankerna — i detta fall länsstyrelsen — skall vid meddelande av fastställelse å sparbanks reglemente pröva, huruvida sparbanken är nyttig för det allmänna (7 §). Vidare må länsstyrelsen meddela sparbank tillstånd till avdelningskontor i kommun, där sparbanken icke förut driver rörelse, endast om sparbanksverksamheten i kommunen finnes kunna vara till nytta för det allmänna. En motsvarande prövning tillkommer emellertid ej inspektionen, när det gäller jordbrukets kreditkassor. Enligt 10 § jordbrukskasselagen fastställes jordbrukskassas verksamhetsområde av riksorganisationen (Sveriges jordbrukskassaförbund). Vid bildandet av jordbrukskassa skall stadfästelse å dess stadgar sökas hos länsstyrelsen. I ärendet skall visserligen tillsynsmyndigheten (inspektionen) höras, men dess granskning avser att stadgarna överensstämmer med jordbrukskasselagen samt lag och författning i övrigt ävensom att stadgarna innehåller föreskrifter som gör kassan ägnad att fullgöra sina uppgifter (7 §) och är sålunda rent formell; någon prövning av kassans nytta för det allmänna göres varken av länsstyrelsen eller inspektionen. Centralkassas verksamhet åter bestämmes helt av Kungl. Maj:t, som stadfäster sådana kassas stadgar och i samband därmed gör en formell och materiell prövning (18 §). — Av det nu sagda framgår att jämförelsen med sparbankerna när det gäller fusionens ändamålsenlighet från allmän synpunkt icke är bindande för jordbrukskasserörelsens del. Denna passus bör därför utgå ur 87 § 2 mom. andra stycket av förslaget.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län ifrågasätter om inte vid ansökan om tillstånd att bringa fusionsavtal i verkställighet bör fogas förteckning över den överlåtande kassans borgenärer, därest detta inte framgår av fusionsavtalet.

Frågan om kreditkassors sammanslagning utan fusion har berörts i ett par remissyttranden. *Bank- och fondinspektionen* anmäler en från förslaget avvikande mening och anför.

Utredningsmannen har påvisat, att vissa nackdelar är förenade med den hittills tillämpade metoden för sammanslagning av kassor och har därför föreslagit införandet av särskilda fusionsbestämmelser. Trots detta föreslås

i 88 § lagförslaget, att de nuvarande reglerna — som innebär att kassa genom avtal kan överlåta hela sin rörelse eller del därav till annan jordbrukskassa efter riksorganisationens medgivande — skall bibehållas vid sidan av de nya fusionsbestämmelserna. Detta är ägnat att förvåna. De gamla bestämmelserna kommer inte längre att fylla någon funktion utom möjligen regeln om nedsättning av reservfond. Inspektionen frågar sig om den gamla metoden överhuvudtaget längre går att tillämpa efter det förut nämnda avgörandet av Högsta Domstolen, av vilket framgår att en kollektiv överföring av medlemmarna från den överlåtande till den övertagande kassan icke längre är möjlig annat än genom regelrätt fusion. Konsekvensen härav borde vara att nuvarande 87 § 1 och 3 mom. upphäves och att således motsvarande 88 § i förslaget utgår.

Sveriges lantbruksförbund uttalar i denna fråga följande.

På grund av det i jordbrukskassförbundets promemoria angivna rättsfallet NJA I 1958: 438 torde det icke längre vara möjligt att bibehålla regeln från 87 § jordbrukskasselagen, som intagits i 88 § 1 mom. förslaget, om man vid en delöverlåtelse vill nå det resultatet, att genom avtalet medlemmarna i det mot överlåten rörelsedel svarande geografiska området skall överföras till den övertagande kreditkassan. Denna regel synes nämligen enligt jordbrukskassautredningens betänkande (s. 144) och vederbörande proposition (s. 205—206) vila på antagandet, att en förening eller kassa skulle genom föreningsmässigt beslut kunna överföra medlemmar till en annan förening. Då detta antagande icke godtagits av Högsta Domstolen, torde förslagets 88 § 1 mom. enligt Lantbruksförbundets mening böra utformas så, att fusionsreglerna gäller i tillämpliga delar och att de av »delfusionen» direkt berörda medlemmarna ej behöver göra särskilda inträdesansökningar till den övertagande kassan.

Sparbanksinspektionen påpekar, att i och med att, enligt promemorieförslaget, 97 § lagen om ekonomiska föreningar — såvitt avser kreditkassorna — ersättes med särskilda föreskrifter i nya 87 § 2 mom. jordbrukskasselagen torde ock böra föreskrivas, att bestämmelserna i 103 § 2 mom. föreningslagen skall äga motsvarande tillämpning på fusion enligt 87 § 2 mom. jordbrukskasselagen. Det är att märka, framhåller inspektionen, att i tredje stycket av sistnämnda lagrum föreslagna bestämmelser korresponderar med stadgandena i 103 § 2 mom. föreningslagen.

Departementschefen

När en kreditkassa inom jordbrukskasserörelsen överlåter sina tillgångar och skulder, d. v. s. hela sin rörelse, till en annan sådan kassa, sker detta med tillämpning av allmänna civilrättsliga regler om överlåtelse, skuldövertagande och likvidation. Några särskilda regler om fusion finnes inte för kreditkassornas del. Kreditkassorna är registrerade som ekonomiska föreningar, men enligt lagen om jordbrukskasserörelsen gäller icke fusionsreglerna i föreningslagen vid sammanslagning av jordbrukets kreditkassor. Något behov av speciella fusionsregler för kreditkassornas del ansågs nämligen inte föreligga vid tillkomsten av 1956 års lag om jordbrukskasserörelsen.

Sveriges jordbrukskassoförbund har nu hemställt om särskilda fusionsregler i civilrättsligt och skatterättsligt hänseende för jordbrukets kreditkassor. Vid framställningen har fogats en promemoria med förslag till sådana bestämmelser jämte en ingående utredning om behovet därav.

Förslaget har i princip tillstyrkts vid remissbehandlingen. Vissa erinringar beträffande den närmare utformningen har dock gjorts.

Den av jordbrukskassoförbundet förebragta utredningen ger vid handen att den metod för sammanslagning av jordbrukets kreditkassor, som hittills tillämpats, är förenad med vissa praktiska olägenheter. Dessa olägenheter består i att vid sådan sammanslagning medlemmarna i den överlåtande kassan inte automatiskt blir medlemmar i den övertagande samt att det kräves ett likvidationsförfarande för att upplösa den överlåtande kassan. Jag kan i likhet med samtliga remissinstanser tillstyrka att sådana bestämmelser införes i jordbrukskasselagen att dessa olägenheter undanröjes.

Då kreditkassorna är registrerade såsom ekonomiska föreningar synes det naturligt att, såsom i promemorian föreslagits, låta fusionsreglerna i lagen om ekonomiska föreningar bli tillämpliga vid sammanslagning av kreditkassor med de ändringar, som betingas av de speciella förhållandena vid fusion av dylika kassor.

Det i promemorian framförda förslaget att för verkställande av fusion mellan kreditkassor skall i stället för rättens tillstånd krävas tillstånd av tillsynsmyndigheten, d. v. s. bank- och fondinspektionen, har inte föranlett några erinringar från remissinstansernas sida. Även enligt min mening synes det lämpligt att i detta hänseende söka anslutning till regler, som redan finnes för ett annat slag av kreditinstitut, nämligen sparbanker. Beträffande den prövning som tillsynsmyndigheten skall ha att göra vid fusion av kreditkassor vill jag dock framhålla följande.

Enligt bestämmelserna i 87 § 1 mom. jordbrukskasselagen får jordbrukskassa icke övertaga annan jordbrukskassas rörelse med mindre riksorganisationen lämnat sitt medgivande. För att centralkassa skall få övertaga annan kreditkassas rörelse kräves vidare att Kungl. Maj:t eller myndighet Kungl. Maj:t förordnar provat övertagandet icke vara till skada för det allmänna samt lämnat tillstånd därtill. Enligt min mening bör även i fortsättningen prövningen, huruvida fusionen är ändamålsenlig och lämplig, liksom hittills ankomma på riksorganisationen respektive, då fråga är om fusion med centralkassa, på Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t förordnar. Härmed avses exempelvis överväganden, huruvida fusionen är till fördel eller nackdel för jordbrukskasserörelsen som sådan eller för den bygd, vari de berörda kassorna verkar. Vad jag nu förordat innebär att den prövning, som enligt gällande bestämmelser skall ske av riksorganisationen respektive Kungl. Maj:t vid sammanslagning av kreditkassor, bibehålles i fusionsfallet. Innan ansökan om tillstånd till fusion upptages till prövning har således tillsynsmyndigheten att tillse att medgivande eller tillstånd som nu sagts föreligger. För övergång till ett tvåledssystem, d. v. s. då

centralkassa övertager och själv utövar den verksamhet som eljest ankommer på jordbrukskassa, fordras enligt 23 § jordbrukskasselagen Kungl. Maj:ts tillstånd, vilket måste beaktas, då ansökan om tillstånd till dylik fusions verkställande prövas.

Bank- och fondinspektionens tillståndsprövning skall grundas på ett bedömande av huruvida fusionen kan anses vara förenlig med deras intressen, som är insättare i eller eljest har fordringar å de av fusionen berörda kassorna.

Beträffande ansökningshandlingarna vid sökande av tillstånd till fusion har i ett remissyttrande ifrågasatts om inte en förteckning över den överlåtande kassans borgenärer bör bifogas. Sådan borgenärsförteckning krävs visserligen vid fusion av aktiebolag och av ekonomiska föreningar men är där betingad av att rätten skall skicka skriftlig underrättelse till varje känd borgenär. Då något dylikt underrättelseförfarande av skäl som i promemorian framhållits inte synes erforderligt vid fusion av kreditkassor, saknas anledning kräva avgivande av borgenärsförteckning.

I anledning av att en länsstyrelse ifrågasatt om inte uttryckligen bör stadgas, att centralkassa vid övergång till tvåledssystem äger antaga medlemmar enligt samma bestämmelser som jordbrukskassa, vill jag framhålla att ett sådant stadgande redan finnes i 23 § jordbrukskasselagen och givetvis blir tillämpligt då jordbrukskassa genom fusion uppgår i centralkassa. Även i dylikt fall fordras, som redan framhållits, Kungl. Maj:ts tillstånd för övergång till ett tvåledssystem.

Förslaget i promemorian innehåller en särskild bestämmelse om att vad i 98 § lagen om ekonomiska föreningar stadgas ej skall gälla jordbrukets kreditkassor, d. v. s. att fusion inte skall få ske om kreditkassa redan trätt i likvidation. Frågan torde för jordbrukskasserörelsens del inte ha någon större praktisk betydelse, men å andra sidan saknas enligt min mening anledning att betaga kreditkassa som trätt i likvidation möjligheten till fusion. Jag finner därför inte anledning förorda att ett sådant stadgande införas.

De i promemorian föreslagna fusionsreglerna i övrigt synes med vissa ändringar av redaktionell natur kunna godtagas. På sätt sparbanksinspektionen föreslagit synes dock böra stadgas att det vid tillämpning av bestämmelserna i 103 § 2 mom. lagen om ekonomiska föreningar — d. v. s. att frågan om fusion förfaller om ansökan om rättens tillstånd inte i tid anmälts för registrering m. m. — i fråga om fusion av kreditkassor gäller tillsynsmyndighetens tillstånd.

Beträffande frågan huruvida man i jordbrukskasselagstiftningen vid sidan av det nya fusionsinstitutet bör bibehålla de nuvarande reglerna om sammanslagning av kreditkassor delar jag den av bank- och fondinspektionen uttalade åsikten, att det inte finnes anledning att ha två metoder för sammanslagning av kreditkassor. Sedan den föreslagna lagstiftningen trätt i kraft bör en kreditkassa kunna överlåta sin rörelse till en annan kassa endast

med tillämpning av fusionsbestämmelserna. Däremot vill jag med hänsyn till vad Svenska jordbrukskassoförbundet anfört inte motsätta mig att tidigare bestämmelser alltjämt får gälla när kreditkassa övertager del av annan kreditkassas rörelse. Att för dylika delfusioner, som kan antagas vara relativt sällan förekommande, införa särskilda regler i syfte att möjliggöra ett automatiskt överförande av medlemmar anser jag icke böra ifrågakomma. De speciella fusionsreglerna bör förbehållas de fall då den överlåtande föreningen genom fusionen upplöses. Jag tillstyrker således att nuvarande regler för sammanslagning av kreditkassor bibehålles såvitt gäller delfusioner.

Den föreslagna lagstiftningen synes böra träda i kraft dagen efter den, då lagen utkommit från trycket i Svensk författningssamling. Någon anledning att uppskjuta ikraftträdandet till den 1 januari 1963 synes inte föreligga. Äldre bestämmelser bör dock gälla då beslut om sammanslagning av kassor träffats före ikraftträdandet.

III. Skatterättsliga bestämmelser om fusion

Gällande rätt m. m.

I skattelagarna har intagits bestämmelser, som reglerar inkomstbeskattningen vid vissa fusioner mellan aktiebolag och mellan ekonomiska föreningar. En kortfattad redogörelse för dessa bestämmelser torde här få lämnas.

Fusion mellan aktiebolag

Genom beslut av 1950 års riksdag infördes i skattelagarna bestämmelser, som reglerar skattekonsekvenserna vid fusion enligt 174 § 1 mom. aktiebolagslagen, d. v. s. vid fusion mellan moderbolag och helägt dotterbolag. Vid utformningen av dessa bestämmelser har den grundläggande principen varit, att moderbolagets skattemässiga ingångsvärden för de från dotterbolaget övertagna tillgångarna skall vara lika med de i beskattningshänseende gällande värdena hos dotterbolaget vid fusionstillfället. Dotterbolagets med obeskattade vinstmedel upplagda dolda reserver skall övergå till moderbolaget och skattemässigt behandlas, som om de uppstått hos moderbolaget. I femte punkten av anvisningarna till 35 § kommunalskattelagen uttryckes denna princip sålunda, att moder- och dotterbolag skall anses ha utgjort en skattskyldig.

Beträffande vid fusionen övertaget *varulager* stadgas i 29 § 1 mom. kommunalskattelagen, att om moderbolaget vid fusionen av dotterbolaget övertagit råämnen eller varor till förädling, förbrukning eller försäljning i rörelsen, skall värdet av samma råämnen eller varor upptagas till belopp, motsvarande det hos dotterbolaget i beskattningshänseende gällande värdet

å dessa tillgångar vid fusionstillfället. Normalt innebär detta, att varulagret skall övertagas till dotterbolagets bokförda värden. Har vid fusionen lagret upptagits hos moderbolaget till ett högre värde, föreligger en uppskrivning och moderbolagets nettointäkt skall ökas med det överskjutande beloppet. Om moderbolaget upptagit lagret till ett lägre värde, föreligger däremot en nedskrivning och nettointäkten skall i stället reduceras motsvarande. Det är att märka att »uppskrivningen» eller »nedskrivningen» påverkar moderbolagets och inte dotterbolagets taxering.

Beträffande övertagna *fordringar* gäller enligt bestämmelserna i 28 § 3 mom. kommunalskattelagen, att — om desamma hos moderbolaget upptagits till högre värden än de hos dotterbolaget i beskattningshänseende gällande — det överskjutande beloppet beskattas såsom intäkt i moderbolagets rörelse. I lagen har inte upptagits några bestämmelser om hur man skall förfara, när fordringarna överförs till lägre belopp än det som för dotterbolaget gällt i beskattningsavseende. Emellertid torde i dylikt fall gälla, att ett motsvarande avdrag skall medgivas, därest de allmänna förutsättningarna för avdrag för avskrivning föreligger.

Dotterbolaget kan vid inkomsttaxeringen ha medgivits avdrag för i räkenskaperna verkställda *reserveringar för framtida kostnader* såsom pensionsförpliktelser, garantiförbindelser o. dyl. Om moderbolaget i samband med fusionen övertager dessa förpliktelser äger moderbolaget inte få avdrag — vare sig på förhand eller vid förpliktelsernas infriande — för vad hos dotterbolaget redan avdragits. Däremot äger moderbolaget rätt till avdrag för sådana kostnader som inte omfattas av det hos dotterbolaget avdragna. Detta har reglerats på det sätt att i 28 § 4 mom. kommunalskattelagen upptagits en bestämmelse av innebörd, att ett belopp, motsvarande de hos dotterbolaget gjorda reserveringarna för nu ifrågavarande ändamål, skall räknas som intäkt i moderbolagets rörelse. Men moderbolaget har samtidigt tillagts rätt till ett motsvarande avdrag under förutsättning att sistnämnda bolag visar att det efter fusionen vidkänts eller kommer att få vidkännas ifrågavarande kostnader, därvid i sistnämnda fall en häremot svarande synlig avsättning skall ha gjorts i moderbolagets räkenskaper, samt att sistnämnda bolag inte redan tillgodoförts avdrag för dessa kostnader eller denna avsättning.

I punkt 3 b av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen stadgas, att — beträffande vid fusion övertagna *inventarier och andra liknande tillgångar* — såsom anskaffningsvärde för moderbolaget skall upptagas det vid fusionstillfället gällande skattemässiga restvärdet hos dotterbolaget.

I punkt 5 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen stadgas, att beträffande värdeminskningensavdrag för *patenträtt* och liknande tidsbegränsad rättighet skall föreskrifterna i punkt 3 av nämnda anvisningar äga motsvarande tillämpning.

I punkt 4 av anvisningarna till 22 § kommunalskattelagen har upptagits den föreskriften, att om moderbolaget genom fusionen övertagit *skog* från dotterbolaget, skall det för dotterbolaget vid fusionstillfället gällande in-

gångsvärdet och ingående virkesförrådet för skogen gälla såsom ingångsvärde resp. ingående virkesförråd för moderbolaget.

Genom bestämmelse i 4 § förordningen om statlig inkomstskatt har moderbolaget berättigats göra avdrag för sådan dotterbolagets *skatt*, som sistnämnda bolag — därest det inte genom fusionen upplösts — varit berättigat avdraga. I 2 § samma förordning har å andra sidan föreskrivits, att moderbolaget skall skatta för sådan restituerad, avkortad eller avskriven skatt, för vilken dotterbolaget skulle varit skattskyldigt.

I punkt 5 av anvisningarna till 35 § kommunalskattelagen slutligen har införts en bestämmelse av innehåll att skattepliktig *realisationsvinst* eller avdragsgill realisationsförlust inte skall anses uppkomma genom fusionen. Det framhålles i promemorian, att denna föreskrift är att se mot bakgrunden av, å ena sidan, det resonemanget att överlåtelse genom fusion kan i princip jämföras med försäljning och, å andra sidan, att moderbolaget efter fusionen bör så behandlas som om moder- och dotterbolaget redan före fusionen varit samma skattesubjekt. Även om moderbolaget innehafte aktierna i dotterbolaget kortare tid än fem år, kan någon skattepliktig realisationsvinst på grund av fusionen alltså inte uppkomma för moderbolaget. I sistnämnda anvisningspunkt föreskrives vidare, att om moderbolaget avyttrat genom fusionen övertagen egendom, skall vid bedömandet av frågan om skattepliktig realisationsvinst eller avdragsgill realisationsförlust så anses, som om moder- och dotterbolaget utgjort en skattskyldig. Detta innebär bl. a. att såsom tidpunkt för förvärvet av tillgången i fråga skall anses tidpunkten för dotterbolagets förvärv av densamma, att såsom anskaffningskostnad skall gälla dotterbolagets anskaffningskostnad, att till anskaffningskostnaden skall läggas kostnaden för ny-, till- eller ombyggnad av fastighet även under den tid dotterbolaget ägt densamma, samt att från vid realisationsvinstberäkningen avdragsgilla kostnader skall dragas vid taxeringen åtnjutna värdeminskningsskatt även under den tid dotterbolaget ägt tillgången i fråga.

De särskilda skattereglerna gäller emellertid inte om något av de bolag som fusionerar driver penningrörelse eller yrkesmässig handel med fastigheter.

Fusion mellan ekonomiska föreningar

Genom beslut av 1957 års riksdag infördes i skattelagarna särskilda bestämmelser även vid fusion av ekonomiska föreningar, som är av beskaffenhet som i 1 § 1951 års lag om ekonomiska föreningar sägs. Dessa bestämmelser motsvarar i stort sett de bestämmelser som gäller vid fusion enligt 174 § 1 mom. lagen om aktiebolag och för vilka redogörelse redan lämnats och har intagits i samma paragrafer i skattelagarna.

Liksom då fråga är om fusion av aktiebolag gäller de speciella fusionsreglerna i skattelagarna vid fusion av ekonomiska föreningar endast under förutsättning att inte någon av föreningarna driver penningrörelse eller

yrkesmässig handel med fastigheter. Förening som vid sidan av sin egentliga verksamhet driver sparkasserörelse genom att från medlemmar mottaga medel för förvaltning skall dock inte på denna grund anses driva penningrörelse.

Införandet i skattelagarna av särskilda bestämmelser vid fusion av ekonomiska föreningar föranleddes av ett av regeringsrätten den 3 februari 1955 meddelat utslag med anledning av besvär över ett av riksskattenämnden den 21 april 1954 meddelat förhandsbesked i taxeringsfråga. Frågan gällde skattekonsekvenserna vid fusion av ekonomiska föreningar. Förhandsbeskedet var grundat på att — med visst undantag — de i skatteförfattningarna för fusion av helägt dotterbolag med moderbolag enligt 174 § aktiebolagslagen gällande bestämmelserna i tillämpliga delar borde gälla även vid fusion enligt 96 § föreningslagen.

Regeringsrätten förklarade emellertid i sitt utslag, att verkningarna i skattehänseende av fusion mellan ekonomiska föreningar borde bedömas som om den överlåtande föreningens tillgångar övergått till den övertagande föreningen genom ett med köp eller byte jämförligt fång. Överlåtande förening skulle enligt utslaget vara skattskyldig för skattepliktig inkomst, som belöpte på tiden före fusionens genomförande. För beräkning härav skulle särskilt bokslut för denna tid upprättas. I bokslutet skulle intäkten av rörelse — utom såvitt angick fast egendom — beräknas med hänsyn till de i fusionsavtalet upptagna värdena på föreningens tillgångar. Medlem i överlåtande förening skulle vara skattskyldig såsom för utdelning, för vad han uppbar vid fusionen i form av andelar i den övertagande föreningen, kontanter och annat, allt i den mån värdet därav översteg inbetald insats i den överlåtande föreningen.

Vid tillkomsten av 1951 års lag om ekonomiska föreningar hade förutsatts att de däri upptagna fusionsbestämmelserna inte skulle föranleda några skattekonsekvenser. Då det genom regeringsrättens förenämnda utslag visade sig att denna förutsättning icke höll streck, upptogs frågan om att ändra skattelagstiftningen.

De år 1957 i skattelagarna införda särskilda fusionsreglerna för ekonomiska föreningar innebär i korthet följande.

Som huvudprincip gäller att man betraktar de fusionerande företagen såsom *en* skattskyldig med de konsekvenser i olika hänseenden som detta för med sig. För såväl den överlåtande föreningen som den övertagande föreningen skall på grund härav intäkt av rörelse beräknas utan hänsyn till de i fusionsavtalet angivna värdena å de tillgångar, som genom fusioneringen övergår från den ena till den andra föreningen. För den överlåtande föreningen leder detta till att föreningen genom fusioneringen icke anses tillförd intäkt utan vid tidpunkten för fusionens genomförande kan upptaga tillgångar m. m. efter samma principer som i tidigare bokslut.

För den övertagande föreningen gäller även såtillvida detsamma som den icke genom fusioneringen som sådan anses tillförd intäkt. Avgörande är

till vilket värde den övertagande föreningens tillgångar m. m. införes i den övertagande föreningens räkenskaper. Härför avgörande kan i sin tur vara det sammanlagda insatsbelopp, som den överlåtande föreningens medlemmar gottskrives såsom insats i den övertagande föreningen. Gottskrives medlemmarna ett sammanlagt belopp motsvarande högst den överlåtande föreningens eget kapital, d. v. s. dess insatskapital och öppna reserver, kan den övertagande föreningen införa den överlåtande föreningens tillgångar m. m. till värden motsvarande de bokförda värdena därå hos den överlåtande föreningen. Inga skattekonsekvenser behöver då uppstå för den övertagande föreningen.

Skulle denna åter gottskriva de överförda medlemmarna ett sammanlagt insatsbelopp överstigande den överlåtande föreningens eget kapital och kan den övertagande föreningen icke genom att anlita öppna reserver täcka skillnaden, återstår för den övertagande föreningen icke annat än att upptaga värdena å de övertagna tillgångarna till belopp överstigande bokförda värdena hos den överlåtande föreningen. Skattekonsekvenserna för den övertagande föreningen inträder då efter vad som gäller rörande uppskrivning av värden å tillgångar hos skattskyldig. Den övertagande föreningen har alltså att såsom intäkt och därmed en tillkommande post upptaga det belopp, varmed fordringar, lager samt maskiner och inventarier upptages över de hos den överlåtande föreningen i beskattningsavseende gällande värdena vid samma tillfälle, dock med rätt att vid sitt efterföljande bokslut verkställa av- och nedskrivningar därå liksom å sina övriga tillgångar efter vanliga regler.

För normalfallet, nämligen då de medlemmar av den överlåtande föreningen, som övergår till den övertagande föreningen, såsom insats i denna icke gottskrives högre sammanlagt insatsbelopp än den övertagande föreningens eget kapital, behöver fusioneringen således icke leda till några skattekonsekvenser för någon av de i fusioneringen deltagande föreningarna.

Vid fusion skall enligt 1957 års lagstiftning medlem i överlåtande förening åtnjuta förmånen, att såsom utdelning i intet fall skall anses större belopp än som motsvarar vad medlemmen erhållit kontant eller eljest i annat än andelar i den övertagande föreningen (38 § 1 mom. sista stycket kommunal-skattelagen).

Promemorian

I promemorian konstateras till att börja med att jordbrukets kreditkassor torde få anses vara »av beskaffenhet som i 1 § lagen om ekonomiska föreningar sägs», ehuru de på grund av sin särart till en del är underkastade särskilda bestämmelser. De faller emellertid klart utanför tillämpningsområdet för de år 1957 i lagstiftningen införda fusionsreglerna på grund av undantaget i fråga om förening, som driver penningrörelse.

Det påpekas vidare att skattelagarnas fusionsregler inte heller är tillämpliga vid sammanslagningar av affärsbanker och sparbanker. Enligt promemorian kan emellertid dylika företag undvika skattekonsekvenser vid fusioner. Här om anföres.

Vid sammanslagningar av affärsbanker, vilka regelmässigt sker mellan banker som till varandra står eller ställts i förhållande helägt dotterbolag-moderbolag, torde det emellertid vara möjligt att undvika skattekonsekvenser genom att före fusionen överföra överskottsmedel från banken-dotterbolaget till banken-moderbolaget genom utdelning å dotterbolagets aktier. Skattefrihet för sådan utdelning torde nämligen åtnjutas jämlikt 54 § andra stycket kommunalskattelagen.

Vad angår sparbanker torde dessa — under förutsättning att överföring av tillgångar sker till de hos överlåtande sparbanken vid fusionstillfället bokförda värdena — undgå skattekonsekvenser vid fusion på den grund att i dem icke finnes ägarintressen av något slag.

I promemorian erinras om att i proposition nr 122 till 1956 års riksdag med förslag till lag om jordbrukskasserörelsen m. m. underströks, att tillämpningen av 23 §, d. v. s. övergång till tvåledssystem, ej fick medföra avgång av medlemmar eller eget kapital eller annan för kasserörelsen menlig följd. Vidare anföres i promemorian att beskattningskonsekvenserna vid fusion av kreditkassor synes komma att medföra oöverstigliga hinder för tillämpning av fusionsinstitutet. Uttalandet i 1956 års proposition ger, enligt promemorian, vid handen, att det ansetts uteslutet att hinder på grund av skattelagstiftningen skulle föreligga. Skattekonsekvenser skulle medföra minskning av de fusionerande kassornas eget kapital och därmed också en minskning av den säkerhet som vederbörande centralkassa erbjuder sina insättare. De skulle innebära just en sådan menlig följd som enligt uttalandet borde undvikas. Beskattningen skulle träffa redan beskattad, såsom kapital avsatt intäkt. Fusionen är, framhålles i promemorian, en rent strukturmässig ändring i kasserörelsens inre organisation.

Såsom argument för att kassorna skall få skattelättnader just i den form, som meddelas genom 1957 års lagstiftning, d. v. s. efter mönster av vad som gäller vid fusion av helägt dotterbolag med moderbolag anföres ytterligare i promemorian, att centralkassa och anslutna jordbrukskassor står i ett faktiskt koncernförhållande till varandra; i själva verket utgör de redan i de flesta hänseenden, såsom vid beräkning av inlåningsunderlag och kassareserv, ansvarighet gentemot centralkassans borgenärer och för övrigt vid så gott som hela den bankmässiga verksamhetens bedrivande, en faktisk enhet. Detta argument torde enligt promemorian ge särskild tyngd åt kravet på skattelättnad vid fusioner i samband med övergång till tvåledssystem. Det kan emellertid, framhålles vidare, med visst fog dessutom påstås att alla rörelsens kassor står i ett faktiskt koncernförhållande till varandra och att det därför föreligger osedvanligt starka skäl att medgiva skattelättnad vid fusioner av kassor överhuvudtaget.

I promemorian hemställles, att — därest fusionsregler i enlighet med förslaget införes i jordbrukskasselagen — 1957 års lagstiftning skall ut-

vidgas så att den kommer att omfatta även fusioner av kreditkassor. Skattereglerna bör enligt promemorian träda i kraft den 1 januari 1962 och tillämpas redan vid 1962 års taxering.

Remissyttrandena

Förslaget till särskilda skatteregler vid fusion av jordbrukets kreditkassor har tillstyrkts av samtliga remissinstanser.

I några remissyttranden har dock ifrågasatts om inte fusionsreglerna i skattelagarna borde utsträckas till att gälla alla ekonomiska föreningar, som driver penningrörelse. Sålunda anför *sparbanksinspektionen*.

Det har i den framställningen åtföljande promemorian icke utretts vad den egentliga anledningen skulle vara till att ekonomisk förening — och aktiebolag — som driver penningrörelse eller yrkesmässig handel med fastigheter undantagits från de skattelättnader vid fusion, som gälla för dylika sammanslutningar i övrigt. När fråga nu uppstår om undanröjande av undantaget i fråga för kreditkassornas del synes grunden för detsamma först böra klargöras. Upprinnelsen torde, såvitt inspektionen kan finna, vara att söka i ett uttalande av 1949 års utskiftningsskattesakkunniga i ett den 30 november 1949 avgivet betänkande (SOU 1949:56) där som motivering för att skattelättnader vid fusion icke skola gälla för de fall, då någotdera av de fusionerande bolagen driver bl. a. penningrörelse, anföres följande: »Denna ytterligare begränsning har föranletts av praktiska skäl för att möjliggöra en enkel beräkning av dotterbolagets utskiftningsskatteskuld vid fusionstillfället och för att icke komplicera de tillägg till kommunalskattelagen m. m., som enligt de sakkunnigas mening bliva erforderliga, därest lättnader i utskiftningsskattelhänseende medgivs vid fusion. För de bolag, som genom denna begränsning undantags från lättnader, torde emellertid fusionsbestämmelserna knappast ha någon större betydelse.» Samma motivering har tydligen senare fått gälla även med avseende på ekonomiska föreningar. Det förefaller sålunda för kreditkassornas del huvudsakligen vara kompliceringen av tilläggen till kommunalskattelagen m. m. som skulle kvarstå som hinder för den likställighet i skattehänseende, som nu ifrågasättes. Vari kompliceringen närmare skulle bestå har icke angivits. Emellertid uttalas i den i proposition 1957:46 relaterade departementspromemorian, att ifrågakvarande undantagsbestämmelse torde sakna egentlig praktisk betydelse, när fråga är om föreningar. Utgående från att detta är riktigt vill sparbanksinspektionen ifrågasätta, om det icke är lämpligare att nu upphäva undantagsställningen för ekonomisk förening, som driver penningrörelse, i stället för att enligt föreliggande förslag göra ytterligare ett undantag från undantaget — utöver det som redan gjorts för förening, som vid sidan av sin egentliga verksamhet driver sparkasserörelse genom att från medlemmar mottaga medel för förvaltning.

Kammarrätten erinrar om den försiktighet, varmed bestämmelserna om skatteeftergift vid fusion efter hand utbyggs, och den restriktivitet, som från början och alltjämt präglar dessa skatteregler. Härom anföres.

När fråga är om aktiebolag, aktualiseras vid fusion i första hand utskiftningsskatteproblem, i andra hand inkomstskatteproblem. Första gången lagstiftaren lämnade föreskrifter i hithörande ämnen kan sägas vara, när

1948 års riksdag bemyndigade Kungl. Maj:t att efter särskild prövning enligt närmare angivna riktlinjer dispensera från utskiftningskatt vid sammanslagning av försäkringsföretag. Sedermera utsträcktes bemyndigandet att avse jämväl inkomstskatt, som aktualiserades genom sammanslagningen.

För de s. k. allmänna aktiebolagen, dvs. huvudsakligen andra än försäkrings- och bankaktiebolag, erhöles en skattemässig reglering genom en lagstiftning först vid 1950 års riksdag och inte redan i samband med att civilrättsliga fusionsbestämmelser upptogs i den nya aktiebolagslagen av år 1944. Utskiftningskatten tilldrog sig därvid i första hand uppmärksamhet och relativt invecklade regler om befrielse från denna skatt eller om uppskov med dess erläggande tillskapades. Samtidigt gavs emellertid även regler för bedömandet av genom fusion aktualiserade inkomstskatteproblem, närmast i syfte att erhålla garanti för att obehöriga skatteförmåner inte skulle uppkomma i fall, där utskiftningskattelättnader lämnades.

De nu antydda bestämmelserna gavs en från flera synpunkter restriktiv utformning. De fick avseende endast å fall av fusion enligt 174 § 1 mom. aktiebolagslagen, dvs. då fråga är om moderbolag och helägt dotterbolag. Vidare får inte något av bolagen driva penningrörelse eller yrkesmässig handel med fastigheter. Sistnämnda inskränkningar uppstår av hänsyn till den situation, som uppkommer då två bolag sammanslås och dotterbolaget innehar värdepapper eller fastigheter av varulagers natur, medan tillgångar hos moderbolaget av detta slag skattemässigt är av annan natur.

Vad härefter angår ekonomiska föreningar, gavs de civilrättsliga fusionsreglerna i 1951 års föreningslag men de åtföljdes inte omedelbart av några skattebestämmelser. Ett utslag i Regeringsrätten den 3 februari 1955 aktualiserade emellertid en skattelagstiftning i ämnet, vilken kom till stånd år 1957. Med hänsyn till gällande skattemässiga behandling av vinstmedel, som utskiftas från ekonomisk förening, blev därvid tal allenast om reglering av inkomstbeskattningen vid fusion. De nya bestämmelserna anknöt nära till motsvarande regler vid fusion av aktiebolag. Undantag för förening, som driver penningrörelse eller handlar med fastigheter, upptogs sålunda och av i huvudsak enahanda skäl som gjorde sig gällande när fråga var om aktiebolag.

Det nu återgivna finner kammarrätten ge en bild av utvecklingen fram till regler för aktiebolag och ekonomiska föreningar av principiellt mycket snarlik konstruktion och med inbördes överensstämmande begränsningar. Det remitterade förslaget innebär enligt kammarrättens uppfattning ett delvis genombrytande av begränsningsreglerna för de ekonomiska föreningarnas vidkommande, nämligen såvitt gäller jordbrukskassor.

Vid ett ställningstagande till den ifrågasatta lagändringen anser kammarrätten i första hand böra övervägas, huruvida de skäl, som uppstår den regel enligt vilken skatteeftergift för jordbrukskassor nu ej ifrågakommer, innefattar materiella invändningar mot den ifrågasatta skattelagstiftningen. Kammarrätten kan inte finna att så är förhållandet. Inskränkningen i fråga är — som framgår av det förut sagda — tillkommen med tanke på sådana situationer, där den överlåtande föreningen i motsats till den övertagande innehar tillgångar av visst slag, som är av varulagers natur. I förevarande fall är de båda kontrahenterna vid fusionen i nämnda hänseende likställda. Med hänsyn härtill och då det synes kammarrätten vara ett samhälleligt in-

tresse att underlätta rationella strukturförändringar inom jordbrukskassedområdet, finner sig kammarrätten vilja i och för sig tillstyrka den begärda författningsändringen.

Möjligtvis kan emellertid, framhåller kammarrätten, resas invändningar av annan art mot ett genomförande av lagstiftningen i nu föreslagen ordning. Kammarrätten åsyftar det förhållandet att det kan finnas med jordbrukets kreditkassor jämförbara aktiebolag eller ekonomiska föreningar, för vilka skatteeftergifter skulle vara i lika mån befogade. Kammarrätten tänker då i första hand på kreditinstitut eller andra företag som driver penningrörelse, men det kan även vara anledning beakta företag, som ställts utanför skattelättnadsbestämmelserna enär de yrkesmässigt handlar med fastigheter. Det kan därför göras gällande, att den nu aktuella frågan borde prövas i ett vidare sammanhang till undvikande av en lagstiftning, som till äventyrs kan te sig som ett gynnande av vissa associationer framför andra. Kammarrätten är emellertid inte beredd att utifrån sistnämnda synpunkter göra något ställningstagande mot vad nu ifrågasatts till genomförande. Härför erfordras enligt kammarrättens uppfattning uppgifter, vartill kammarrätten saknar tillgång, utvisande vidden av de olägenheter, som nuvarande regler medför för jordbrukets kreditkassor, samt intresset för andra sammanslutningar att erhålla motsvarande lättnader.

Liknande synpunkter framföres av *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* och *överståthållarämbetet*. Sistnämnda myndighet anför vidare.

Emellertid gäller här fråga om införandet av särskilda permanenta beskattningsregler för sammanläggandet av endast vissa företag. För försäkringsföretagens del har till förhindrande eller undanröjande av en icke önskvärd inkomstbeskattning i samband med fusion mellan försäkringsföretag, vilka ur allmän synpunkt bedömts såsom önskvärd i enlighet med proposition nr 175 till 1949 års riksdag, Kungl. Maj:ts bemyndigats att efter särskild framställning medgiva befrielse från den skyldighet att erlagga statlig och kommunal inkomstskatt, som därvid må uppkomma. Ehuru det icke synes böra ifrågakomma att vid fusioner och sammanslagningar av jordbrukets kreditkassor tillämpa ett sådant förfarande, synes det emellertid icke vara opåkallat — för att undvika ett flertal specialregler — att ställa frågan, huruvida icke beskattningskonsekvenserna vid företagssammanslutningar borde prövas och regleras i ett större sammanhang.

Beträffande den tidpunkt, när bestämmelserna bör träda i kraft, framhåller *riksskattenämnden* följande.

Då fusion enligt de nya reglerna skall kunna ske först efter utgången av år 1961 skulle det vid 1962 års taxering kunna bli aktuellt att tillämpa 28 § 3 mom. andra stycket kommunalskattelagen i dess nya lydelse allenast beträffande kreditkassa med räkenskapsår, som utgår under januari eller februari 1962, och verkställa fusion under denna tid. Då det emellertid enligt vad riksskattenämnden inhämtat icke förekommer att jordbrukets kreditkassor ha räkenskapsår, som icke sammanfalla med kalenderår, och det sålunda icke kan komma i fråga att tillämpa de nya reglerna vid 1962 års taxering, torde övergångsbestämmelsen till ändringen i kommunalskattelagen böra givas det innehåll, att lagen träder i kraft den 1 januari 1962 men att äldre bestämmelser skola tillämpas vid 1962 års taxering.

Departementschefen

De skatteproblem, som kan uppkomma vid fusioner, är av mycket skiftande slag och därför svåra att i detalj reglera. I skattelagstiftningen har emellertid efter hand införts särskilda bestämmelser som reglerar skattekonsekvenserna vid vissa slag av fusioner men detta har skett först sedan det visat sig att ett påtagligt behov av en reglering förelåg. De skatterättsliga fusionsreglerna har på grund härav hittills kommit att begränsas till fusioner enligt 174 § 1 mom. aktiebolagslagen och 96 § 1 mom. lagen om ekonomiska föreningar.

Dessa särskilda fusionsregler gäller emellertid inte bolag eller förening, som driver penningrörelse eller yrkesmässig handel med fastigheter. Att undantag gjorts för dylika företag beror på att speciella skatteproblem uppkommer då i fusionen deltar företag, som driver rörelse av angivet slag. Tillgång som hos det överlåtande företaget utgjort anläggningstillgång kan hos det övertagande företaget bli lagertillgång eller tvärtom. Ett sådant behov av fusionsregler för nu ifrågavarande företag, som motiverat en detaljreglering av dessa skatteproblem, har hittills inte visats föreligga.

Av den i promemorian lämnade redogörelsen framgår att skattekonsekvenserna vid fusion mellan jordbrukets kreditkassor måste befaras försvåra genomförandet av dylika fusioner. Då det är angeläget att de fusionsbefrämjande föreskrifter, som jag nyss föreslagit skola införas i jordbrukskasselagen, inte motverkas av skattelagstiftningen, synes särskilda bestämmelser som reglerar skattekonsekvenserna vid dylika fusioner nu böra meddelas.

Jordbrukets kreditkassor är registrerade som ekonomiska föreningar och fusionen skall enligt förslaget till civilrättslig lagstiftning genomföras i huvudsak enligt de bestämmelser som gäller vid fusion av ekonomiska föreningar. Kreditkassorna driver emellertid penningrörelse och omfattas därför inte av de nuvarande skatterättsliga fusionsreglerna.

Den verksamhet, som jordbrukets kreditkassor får bedriva, är i detalj reglerad i jordbrukskasselagen. Man har därför helt andra möjligheter att bedöma skattekonsekvenserna vid fusion mellan dylika kassor än när fråga är om fusion mellan andra föreningar, där endera eller båda driver penningrörelse. Några speciella skatteproblem uppkommer inte på den grund att kassorna driver penningrörelse. De tillgångar, som vid fusionen övergår från en kassa till en annan, kan inte ändra karaktär från anläggningstillgångar till varulager eller tvärtom. Det behöver därför inte möta några betänkligheter att låta de för icke penningdrivande föreningar gällande fusionsreglerna bli tillämpliga även för jordbrukets kreditkassor. Jag kan sålunda tillstyrka att på sätt i promemorian föreslagits regler av denna innebörd införas i skattelagarna. Bestämmelserna synes böra träda i kraft samtidigt med de nya fusionsreglerna i jordbrukskasselagen och tillämpas första gången vid 1963 års taxering.

Tilläggas må att frågan om reglering av skattekonsekvenserna i övriga fall av fusion, vilka icke nu omfattas av de skatterättsliga fusionsreglerna, självfallet inte kan lösas i detta sammanhang. Det synes även lämpligt avvakta de förslag, som allmänna skatteberedningen kan komma att framlägga, innan frågan om fusionsregler vid inkomstbeskattningen göres till föremål för närmare ställningstagande.

IV. Departementschefens hemställan

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom finansdepartementet upprättats förslag till

1) lag om ändring i lagen den 25 maj 1956 (nr 216) om jordbrukskasserörelsen; samt

2) lag om ändrad lydelse av 28 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Författningsförslagen torde som *Bilaga*¹ få fogas vid statsrådsprotokollet för denna dag.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över det under 1) omförmälda förslaget till lag om ändring i lagen den 25 maj 1956 (nr 216) om jordbrukskasserörelsen måtte för det i 87 § regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Olof Sundström

¹ I bilagan intaget förslag till lag om ändrad lydelse av 28 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), som överensstämmer med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Förslag

till

lag om ändring i lagen den 25 maj 1956 (nr 216)
om jordbrukskasserörelsen

Härigenom förordnas *dels* att 29, 87 och 88 §§ lagen den 25 maj 1956 om jordbrukskasserörelsen skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* att i nämnda lag skall närmast efter 88 § införas en ny paragraf, betecknad 88 a §, av nedan angiven lydelse, *dels* att rubriken närmast före 87 § samma lag skall flyttas och införas närmast före 89 § *dels* ock att närmast före nyssnämnda 87 § skall införas en ny rubrik av nedan angiven lydelse.

(Nuvarande lydelse)

29 §.

I stället — — — gälla följande.
Av kreditkassas — — — ånyo vidtaga.

Till reservfonden — — — sina insatser.

Nedsättning av reservfonden må, förutom i fall som avses i 87 § 3 mom., beslutas allenast för täckande av förlust, som enligt fastställd balansräkning finnes hava uppstått på kassans verksamhet i dess helhet och som icke kan ersättas av befintliga, till framtida förfogande avsatta medel.

88 §.

Vad i 96—98 §§ lagen om ekonomiska föreningar är stadgat om fusion skall ej gälla jordbrukets kreditkassor.

(Föreslagen lydelse)

29 §.

I stället — — — gälla följande.
Av kreditkassas — — — ånyo vidtaga.

Till reservfonden — — — sina insatser.

Nedsättning av reservfonden må, förutom i fall som avses i 88 § 2 mom., beslutas allenast för täckande av förlust, som enligt fastställd balansräkning finnes hava uppstått på kassans verksamhet i dess helhet och som icke kan ersättas av befintliga, till framtida förfogande avsatta medel.

Om fusion m. m.

87 §.

1 mom. Genom fusion må jordbrukskassa uppgå i annan kreditkassa och centralkassa i annan centralkassa. Därvid skall vad i 96 och 98 §§ lagen om ekonomiska föreningar är stadgat om fusion gälla, dock att för fusionsavtals verkställande skall fordras icke rättens utan tillsynsmyndighetens tillstånd. I stället för bestämmelserna i 97 § nämnda lag skall vid fusion mellan kreditkassor gälla vad nedan i 2 mom. stadgas.

2 mom. Senast fyra månader efter det på anmälan jämlikt 96 § 2 mom.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

lagen om ekonomiska föreningar registrering skett av beslut om godkännande av fusionsavtal skall såväl den övertagande som den överlåtande kassans styrelse göra ansökan om tillsynsmyndighetens tillstånd att bringa fusionsavtalet till verkställighet. Vid ansökningen skall fogas bevis att registrering skett.

Tillsynsmyndighetens tillståndsprovning skall grundas på ett bedömande av huruvida fusionen kan anses vara förenlig med deras intressen, som äro insättare i eller eljest hava fordringar å de av fusionen berörda kassorna. Tillstånd till fusionsavtals verkställande må icke meddelas, med mindre riksorganisationen lämnat sitt medgivande till fusionen eller, då centralkassa övertager annan kreditkassas rörelse, Konungen eller myndighet Konungen förordnar prövat övertagandet icke vara till skada för det allmänna samt lämnat tillstånd därtill. Om ansökan, som gjorts inom föreskriven tid, så ock om beslut, som meddelats i anledning av ansökningen, skall genom tillsynsmyndighetens försorg underrättelse ofördröjligen avsändas till länsstyrelsen.

Tillsynsmyndigheten skall ombesörja, att kungörelse om beslut, varigenom tillstånd lämnas till fusionsavtalets verkställande, jämte besvärshänvisning ofördröjligen införes i allmänna tidningarna och i tidning, som är allmänt spridd inom de berörda kassornas verksamhetsområden. Där så finnes påkallat, må kungörelsen införas i två eller flera sådana tidningar som sist angivits.

Beslut, varigenom tillstånd givits, skall inom sex månader sedan beslutet vunnit laga kraft av båda kassornas styrelser anmälas för registrering. Anmälan skall vara åtföljd av tillsynsmyndighetens beslut i huvudskrift eller avskrift, så ock av laga kraftbevis.

När beslut om tillstånd till fusionsavtalets verkställande registrerats, anses fusionen genomförd.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3 mom. Vid tillämpning i fråga om fusion av kreditkassor av bestämmelserna i 103 § 2 mom. lagen om ekonomiska föreningar skall vad där stadgas om rättens tillstånd i stället avse tillsynsmyndighetens tillstånd.

87 §.

1 mom. Jordbrukskassa må övertaga annan jordbrukskassas rörelse eller del därav, såframt riksorganisationen det medgivit.

Ej må centralkassa övertaga annan kreditkassas rörelse eller del därav, med mindre Konungen eller myndighet Konungen förordnar prövat övertagandet icke vara till skada för det allmänna samt lämnat tillstånd därtill.

3 mom. Om del av kreditkassas rörelse skall övergå till annan kassa, må efter beslut av förstnämnda kassa och med godkännande av tillsynsmyndigheten och riksorganisationen eller, såvitt gäller övergång endast mellan jordbrukskassor inom samma centralkassas verksamhetsområde, med godkännande av riksorganisationen ensam reservfonden nedsättas med skäligt belopp.

87 §.

2 mom. Har kreditkassa övertagit annan kassas rörelse helt eller delvis och finnes bland sistnämnda kassas tillgångar egendom, som kreditkassa ej må förvärva, må den egendomen, även om sådant fall ej är för handen som i 40 eller 41 § sägs, förvärfvas av den övertagande kassan. Egendom som kassan på detta sätt förvärvat skall, i den mån egendomen ej, jämlikt vad i nyssnämnda lagrum stadgas, må av kassan behållas, åter avyttras så snart lämpligen kan ske och senast då avyttring kan äga rum utan förlust för kassan.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling; dock att äldre bestämmelser alltjämt skola gälla då beslut att kreditkassas rörelse skall övertagas av annan kassa träffats före nämnda dag.

88 §.

1 mom. Jordbrukskassa må övertaga del av annan jordbrukskassas rörelse, såframt riksorganisationen det medgivit.

Ej må centralkassa övertaga del av annan kreditkassas rörelse, med mindre Konungen eller myndighet Konungen förordnar prövat övertagandet icke vara till skada för det allmänna samt lämnat tillstånd därtill.

2 mom. Om del av kreditkassas rörelse skall övergå till annan kassa, må efter beslut av förstnämnda kassa och med godkännande av tillsynsmyndigheten och riksorganisationen eller, såvitt gäller övergång endast mellan jordbrukskassor inom samma centralkassas verksamhetsområde, med godkännande av riksorganisationen ensam reservfonden nedsättas med skäligt belopp.

88 a §.

Har kreditkassa övertagit annan kassas rörelse helt eller delvis och finnes bland sistnämnda kassas tillgångar egendom, som kreditkassa ej må förvärva, må den egendomen, även om sådant fall ej är för handen som i 40 eller 41 § sägs, förvärfvas av den övertagande kassan. Egendom som kassan på detta sätt förvärvat skall, i den mån egendomen ej, jämlikt vad i nyssnämnda lagrum stadgas, må av kassan behållas, åter avyttras så snart lämpligen kan ske och senast då avyttring kan äga rum utan förlust för kassan.

**Till promemorian fogat förslag till lag
angående ändring i lagen den 25 maj 1956 (nr 216)
om jordbrukskasserörelsen**

Härmed förordnas *dels* att 29, 87 och 88 §§ lagen den 25 maj 1956 om jordbrukskasserörelsen skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* att i nämnda lag skall införas en ny paragraf betecknad 88 a § av nedan angiven lydelse, *dels* att överskriften vid 87 § samma lag skall flyttas och införas vid 89 § *dels* ock att vid nyssnämnda 87 § skall införas ny överskrift enligt nedanstående.

29 §.

I stället — — — — gälla följande.

Av kreditkassas — — — — ånyo vidtaga.

Till reservfonden — — — — sina insatser.

Nedsättning av reservfonden må förutom i fall som avses i 87 § 2 mom. beslutas allenast för täckande av förlust, som enligt fastställd balansräkning finnes hava uppstått på kassans verksamhet i dess helhet och som icke kan ersättas av befintliga, till framtida förfogande avsatta medel.

Om fusion m. m.

87 §.

1 mom. I fråga om fusion av kreditkassa med annan kreditkassa skola stadgandena i 96 § lagen om ekonomiska föreningar äga tillämpning med den ändring beträffande 1 mom. första stycket sista punkten, att för fusionsavtals verkställande icke fordras rättens utan tillsynsmyndighetens tillstånd. I stället för bestämmelserna i 97 § nämnda lag skola de föreskrifter tillämpas som meddelas i 2 mom. nedan. Vad i 98 § lagen om ekonomiska föreningar stadgas skall ej gälla jordbrukets kreditkassor.

2 mom. Senast fyra månader efter det på anmälan jämlikt 96 § 2 mom. lagen om ekonomiska föreningar registrering skett av beslut om godkännande av fusionsavtal, skall såväl den övertagande som den överlåtande kassans styrelse göra ansökan om tillsynsmyndighetens tillstånd att bringa fusionsavtalet till verkställighet. Vid ansökningen skall fogas bevis, att beslutet blivit registrerat.

Tillsynsmyndighetens tillståndsprövning skall grundas på ett bedömande av huruvida fusionen *dels* kan anses vara förenlig med deras intressen, som äro insättare i eller eljest hava fordringar å de av fusionen berörda kassorna *dels* framstår som ändamålsenlig ur allmän synpunkt. Innan beslut meddelas skall jordbrukskasserörelsens riksorganisation hava beretts tillfälle avgiva yttrande i ärendet.

Om ansökan, som gjorts inom föreskriven tid, så ock om beslut, som meddelats i anledning av ansökningen, skall genom tillsynsmyndighetens försorg underrättelse ofördröjligen avsändas till länsstyrelsen.

På tillsynsmyndigheten skall ock ankomma att ombesörja, att kungörelse om beslut, varigenom tillstånd lämnas till fusionsavtalets verkställande,

jämte besvärshänvisning ofördröjligen införes i allmänna tidningarna och i tidning, som är allmänt spridd inom de berörda kassornas verksamhetsområden. Där så finnes påkallat, må kungörelsen införas i två eller flera sådana tidningar, som sist angivits.

Beslut, varigenom tillstånd givits, skall inom sex månader sedan beslutet vunnit laga kraft av såväl den övertagande som den överlåtande kassans styrelse anmälas för registrering. Anmälningen skall vara åtföljd av tillsynsmyndighetens beslut i huvudskrift eller avskrift, så ock av lagakraftbevis.

När beslut om tillstånd till fusionsavtalets verkställande registrerats, anses fusionen genomförd.

88 §.

1 mom. Jordbrukskassa må genom avtal som icke avser fusion enligt 87 § övertaga annan jordbrukskassas rörelse eller del därav, såframt riksorganisationen det medgivit.

Ej må centralkassa genom avtal som icke avser fusion enligt 87 § övertaga annan kreditkassas rörelse eller del därav, med mindre Konungen eller myndighet Konungen förordnar prövat övertagandet vara ändamålsenligt ur allmän synpunkt samt lämnat tillstånd därtill.

2 mom. Om del av kreditkassas rörelse enligt avtal som icke avser fusion enligt 87 § skall övertagas av annan kassa, må efter beslut av den överlåtande kassan samt med godkännande av tillsynsmyndigheten och riksorganisationen eller, såvitt gäller avtal mellan jordbrukskassor inom samma centralkassas verksamhetsområde, med godkännande av riksorganisationen ensam, reservfonden i den överlåtande kassan nedsättas med skäligt belopp.

88 a §.

Har kreditkassa övertagit annan kreditkassas rörelse helt eller delvis och finnes bland den överlåtande kassans tillgångar egendom, som kreditkassa ej må förvärva, må den egendomen även om sådant fall ej är för handen som i 40 eller 41 § sägs, förvärvas av den övertagande kassan. Egendom som kassan på detta sätt förvärvat skall, i den mån egendomen ej, jämlikt vad i nyssnämnda lagrum stadgas, må av kassan behållas, åter avyttras så snart lämpligen kan äga rum utan förlust för kassan.

Särskilda bestämmelser

89 §.

Enskildas förhållanden — — — — mål yppas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1962.

Till promemorian fogat förslag till lag

om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)

Härigenom förordnas, att 28 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

28 §.

3 mom. Har bolag — — — samma tillfälle.

Har förening (överlåtande förening), vilken är av beskaffenhet som i 1 § lagen den 1 juni 1951 om ekonomiska föreningar sägs, genom fusion enligt 96 § 1 mom. nämnda lag uppgått i annan sådan förening (övertagande förening) och har den övertagande föreningen genom fusionen övertagit fordringar i rörelse, skall såsom intäkt i den övertagande föreningens rörelse räknas belopp, varmed dessa fordringar i sistnämnda förenings räkenskaper vid fusionstillfället upptagits över de hos den överlåtande föreningen i beskattningsavseende gällande värdena vid samma tillfälle. Den sålunda stadgade ordningen för beräkning av intäkt skall dock icke gälla beträffande förening, som driver yrkesmässig handel med fastigheter, och heller icke beträffande annan förening, vilken driver penningrörelse, än kreditkassa varom förmåles i lagen den 27 maj 1956 om jordbrukskasserörelsen. Förening, som vid sidan av sin egentliga verksamhet driver sparkasserörelse genom att från medlemmar mottaga medel för förvaltning, skall icke på denna grund anses driva penningrörelse.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1962 och skall äga tillämpning jämväl med avseende å det beskattningsår, för vilket taxering verkställs i första instans år 1962.

¹ Senaste lydelse se 1957: 72.

Utdrag av protokoll, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 22 januari 1962.

N ä r v a r a n d e:

justitierådet REGNER,
regeringsrådet JARNERUP,
justitieråden AF TROLLE,
BOMGREN.

Enligt lagrådet den 13 januari 1962 tillhandakommet utdrag av protokoll över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 15 december 1961, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upp- rättat förslag till *lag om ändring i lagen den 25 maj 1956 om jordbrukskasserörelsen*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av tf kammarrättsassessorn S. Wernlund.

Förslaget föranledde följande yttranden.

Justitieråden Regner, af Trolle och Bomgren:

Enligt 87 § 1 mom. skall tillstånd till fusionsavtals verkställande meddelas av tillsynsmyndigheten. I 2 mom. anges att, då centralkassa övertager annan kreditkassas rörelse, tillstånd icke må meddelas med mindre Konungen och eller myndighet Konungen förordnar prövat övertagandet icke vara till skada för det allmänna samt lämnat tillstånd därtill. Bestämmelserna giva vid handen, att sistnämnda prövning skall föregå tillsynsmyndighetens avgörande. Med hänsyn till det sagda synes det vara olämpligt, att Kungl. Maj:ts eller den utsedda myndighetens beslut betecknas såsom tillstånd. Särskild beteckning å sådant beslut torde över huvud ej vara erforderlig. Lagrådet hemställer därför, att i 2 mom. orden »samt lämnat tillstånd därtill» få utgå.

Regeringsrådet Jarnerup:

Enligt det remitterade förslaget skall tillstånd till fusion lämnas av tillsynsmyndigheten, d. v. s. bank- och fondinspektionen, som därvid har att pröva, huruvida fusionen kan anses förenlig med insättares eller andra fordringsägares intressen. Tillstånd till fusion, varigenom centralkassa övertager annan kreditkassas rörelse, må icke meddelas med mindre Kungl. Maj:t eller myndighet Kungl. Maj:t förordnar prövat övertagandet icke vara till skada för det allmänna samt lämnat tillstånd därtill.

Därest Kungl. Maj:t icke delegerar sin prövningsrätt till underordnad myndighet, skall sålunda Kungl. Maj:t göra en förprovning, huruvida hinder från allmän synpunkt möter mot fusionen, medan en lägre förvaltningsmyndighet skall — efter prövning av ärendet med hänsyn till borgenärerna samt från författningssynpunkt och eljest formellt — slutligt avgöra det-samma. En dylik ordning kan icke anses tillfredsställande.

En förbättring synes kunna ernås därigenom, att även prövningen av fusionsärendet från allmän synpunkt i lagen anförtros åt tillsynsmyndigheten; redan enligt förslaget kan prövningen såsom ovan nämnts delegeras till annan myndighet, varvid tillsynsmyndigheten närmast torde komma i fråga. Väljes denna lösning, bör även prövning enligt 88 § 1 mom. andra stycket i förslaget verkställas av tillsynsmyndigheten.

Anses prövningen av fusionsärendet från allmän synpunkt böra normalt förbehållas Kungl. Maj:t, synes en bättre ordning beträffande handläggningen kunna vinnas, om även det slutliga avgörandet får ankomma på Kungl. Maj:t, som då alltid bör höra tillsynsmyndigheten.

Lagrådet:

I anledning av de föreslagna ändringarna i 87 och 88 §§ läser i 58 § böra uteslutas det där såsom anledning till likvidation upptagna fallet, att kassas hela rörelse överlåtits till annan kassa. Beaktas detta, föranledes därav jämkning i lagförslagets ingress.

Ur protokollet:

Birgitta Liljefors

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 2 februari 1962.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets den 22 januari 1962 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 15 december 1961 remitterade förslaget till *lag om ändring i lagen den 25 maj 1956 (nr 216) om jordbrukskasserörelsen* och anför därvid följande.

Såsom lagrådet framhållit bör de i departementsförslaget upptagna ändringarna i 87 och 88 §§ föranleda ändring även i 58 §. Vad i övrigt uttalats inom lagrådet bör enligt min mening icke föranleda annan ändring i departementsförslaget än den som förordats av lagrådets flesta ledamöter. Jag tillstyrker således den av dessa ledamöter föreslagna ändringen i 87 § 2 mom.

Föredraganden hemställer härefter att förslaget till *lag om ändring i lagen den 25 maj 1956 (nr 216) om jordbrukskasserörelsen* — med nyss nämnda ändringar jämte vissa redaktionella jämkningar i övrigt — samt förslaget till *lag om ändrad lydelse av 28 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)* måtte genom proposition framläggas för riksdagen.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Lars Th. Hellström